



Public Policy Brief

No. 126, 2012

Εργασία, οικιακή παραγωγή και χρονικές απαιτήσεις: Γιατί η «έλλειψη χρόνου» είναι σημαντική για τη φτώχεια

Των Ράνια Αντωνοπούλου, Thomas Masterson και Ajit Zacharias

Εισαγωγή

Προτάσεις για τη μέτρηση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος και την οικονομική ευημερία που αναγνωρίζουν τις κρίσιμες συνεισφορές των μη αμειβόμενων δραστηριοτήτων εντός του νοικοκυριού υπάρχουν εδώ και αρκετό καιρό. Μάλιστα, αρκετές είναι οι χώρες που μετά την υιοθέτηση του Συστήματος των Εθνικών Λογαριασμών των Ηνωμένων Εθνών του 1993 προχώρησαν στην διαμόρφωση εναλλακτικών συστημάτων εθνικών λογαριασμών για το εγχώριο προϊόν τα οποία τεκμηριώνουν τη σημασία της οικιακής εργασίας που εκτελείται στο νοικοκυριό.

Ωστόσο, όταν πρόκειται για επίσημους υπολογισμούς της φτώχειας, οι δεσμοί μεταξύ της οικιακής παραγωγής και του βιοτικού επιπέδου έχουν αγνοηθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό. Η παράλειψη αυτή δεν θα ήταν προβληματική εάν ο χρόνος που απαιτείται για συμμετοχή σε μια τέτοια παραγωγή ήταν πάντα επαρκώς διαθέσιμος. Αλλά τα πράγματα δεν είναι έτσι.

Η Ράνια Αντωνοπούλου είναι Senior Scholar στο Ινστιτούτο Οικονομικών Levy και διευθύντρια του προγράμματος Ισότητα των Φύλων και η Οικονομία. Ο Thomas Masterson είναι επικεφαλής του micro-modeling και ερευνητής-μελετητής στο Ινστιτούτο Οικονομικών Levy. Ο Ajit Zacharias Levy είναι Senior Scholar και διευθυντής του προγράμματος Κατανομή Εισοδήματος και Πλούτου του Ινστιτούτου Levy.

Στο βαθμό που ορισμένα νοικοκυριά και άτομα αντιμετωπίζουν περιορισμούς χρόνου που τους εμποδίζουν να εκτελούν βασικές δουλειές του σπιτιού, όπως το μαγείρεμα, το καθάρισμα και η φροντίδα για τα παιδιά, και στο βαθμό που δεν έχουν τα μέσα για να αποκτήσουν υποκατάστατα (π.χ., αμειβόμενη φροντίδα των παιδιών), οι επίσημες εκτιμήσεις της φτώχειας δεν αναγνωρίζουν την πλήρη έκταση της στέρησης. Επιπλέον, είναι πολύ πιθανό ότι η κοινή κατανομή της έλλειψης χρόνου και ελλειμματικού εισοδήματος διαφέρει συστηματικά μεταξύ υποομάδων του πληθυσμού (π.χ., οικογένειες με παιδιά έναντι νοικοκυριών με έναν μόνο ενήλικα). Σε περίπτωση που αποδειχθεί να ισχύει αυτό, τα παρεχόμενα στοιχεία σχετικά με τη συχνότητα και το βάθος της φτώχειας θα είναι ανακριβή. Προκύπτει επίσης ότι οι αξιολογήσεις για τις τάσεις της φτώχειας μπορεί να είναι μεροληπτικές, και ως εκ τούτου άκρως παραπλανητικές. Αν δεχτούμε την πρόταση ότι η οικιακή παραγωγή που εκτελείται στο νοικοκυριό συμβάλλει στο βιοτικό επίπεδο, τότε η «έλλειψη χρόνου» ως στοιχείο στην μέτρηση της εισοδηματικής φτώχειας θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη διότι μας προσφέρει μια καλύτερη κατανόηση των κοινωνικών ευπαθειών που έως τώρα δεν είναι γνωστές, ενώ επηρεάζουν με ξεχωριστούς τρόπους διαφορετικά τμήματα του πληθυσμού.

Πιστεύουμε ότι το εναλλακτικό μέτρο που παρουσιάζουμε σε αυτό το κείμενο επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίον θα πρέπει να σκεφτόμαστε τις κατηγορίες ανθρώπων που υποφέρουν από οικονομική στέρηση και το πώς θα πρέπει να σχεδιαστούν οι πολιτικές που έχουν στόχο την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και την έξοδο από τη φτώχεια. Το μέτρο που προτείνουμε αποκαλύπτει (α) ότι ένα πολύ ευρύτερο τμήμα του πληθυσμού, που επεκτείνεται στους κόλπους της «μεσαίας τάξης»¹ για τις χώρες που μελετάμε, βρίσκεται κάτω από τα ελάχιστα όρια του βιοτικού επιπέδου, (β) ότι πολλοί από εκείνους που χαρακτηρίζονται επίσημα ως φτωχοί βρίσκονται σε ακόμα χειρότερη θέση από ό, τι εκτιμάται επίσημα, και (γ) ότι ορισμένες κοινές προσεγγίσεις πολιτικής για την καταπολέμηση της φτώχειας είναι θλιβερά ανεπαρκέστατες.

Τα κίνητρα και το πλαίσιο της προσέγγισης μας

Ο ακρογωνιαίος λίθος της προσέγγισής μας είναι η ιδέα ότι η οικονομική στέρηση δεν εξαρτάται μόνο από τη διαθεσιμότητα του εισοδήματος για την κάλυψη των διαφόρων αναγκών και επιθυμιών, αλλά και από τη διαθεσιμότητα επαρκούς χρόνου για την εμπλοκή σε δραστηριότητες οικιακής παραγωγής. Τα κραυγαλέα κενά που προκύπτουν από τις μετρήσεις αναφορικά με τα επίσημα όρια της φτώχειας οφείλονται στο γεγονός ότι αποδέχονται σιωπηρά την άποψη ότι όλα τα νοικοκυριά έχουν τη δυνατότητα να διαθέτουν τον βασικό χρόνο που απαιτείται για ενασχόληση με τις δουλειές του νοικοκυριού. Για παράδειγμα, το όριο της φτώχειας μπορεί να βασίζεται σε έναν μικρό οικογενειακό προϋπολογισμό για τρόφιμα που υποθέτει ότι όλα τα γεύματα που

¹ Χρησιμοποιούμε εδώ τον όρο «μεσαία τάξη» για να χαρακτηρίσουμε τους εργαζόμενους ανθρώπους που βρίσκονται στα μεσαίου εισοδήματος πεμπτημόρια.

καταναλώνονται παρασκευάζονται στο σπίτι. Η συνέπεια μιας τέτοιας υπόθεσης είναι ότι ορισμένα από τα μέλη του νοικοκυριού θα πρέπει να έχουν αρκετό χρόνο διαθέσιμο για ψώνια, για το μαγείρεμα όλων των γευμάτων που καταναλώνονται από το νοικοκυριό, και στη συνέχεια για το καθάρισμα. Ως άλλο παράδειγμα, το όριο της φτώχειας μπορεί να μην περιλαμβάνει το κόστος της φροντίδας των παιδιών, υποθέτοντας σιωπηρά με αυτόν τον τρόπο ότι οι οικογένειες με παιδιά θα πρέπει να έχουν τον χρόνο (ή την μη αμειβόμενη βοήθεια) να φροντίσουν τα παιδιά τους.

Πώς μπορεί να διορθωθεί αυτή η παράλειψη; Προτείνουμε ότι θα πρέπει να προσδιοριστεί «η φτώχεια σε επίπεδο χρονικών απαιτήσεων για την οικιακή παραγωγή», η οποία θα ορίζεται ως η ποσότητα του χρόνου που χρειάζεται να ξοδεύει ένα νοικοκυριό σε δραστηριότητες οικιακής παραγωγής για να επιβιώσει με ένα εισόδημα που βρίσκεται κοντά στο επίσημο όριο της φτώχειας. Φυσικά, σε αντίθεση με τα επίσημα όρια εισοδηματικής φτώχειας, τα όρια φτώχειας σε επίπεδο χρονικών απαιτήσεων δεν είναι άμεσα στη διάθεσή μας. Ωστόσο, μπορούμε να εκτιμήσουμε (κάτι που αναλύεται παρακάτω) τα όρια φτώχειας σε επίπεδο χρονικών απαιτήσεων από τα διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με την κατανομή του χρόνου και του εισοδήματος.

Στη συνέχεια, προτείνουμε να γίνει δεκτή η ιδέα ότι, όπως ορισμένα νοικοκυριά δεν είναι σε θέση να διασφαλίσουν ένα επαρκές ελάχιστο εισόδημα, ορισμένα νοικοκυριά αδυνατούν να καλύψουν τα όρια της φτώχειας σε επίπεδο χρονικών απαιτήσεων. Υπάρχουν διάφοροι λόγοι που μπορεί να ευθύνονται για αυτή την «έλλειψη χρόνου»: τα άτομα στο νοικοκυριό μπορεί να αφιερώνουν πολύ χρόνο στη δουλειά, ή το μέγεθος και η σύνθεση του νοικοκυριού μπορεί να απαιτεί έναν υπερβολικό αριθμό μη αμειβόμενων ωρών εργασίας, ή μπορεί να υπάρχει ένας συνδυασμός μεταξύ του χρόνου που αφιερώνεται στη δουλειά και του χρόνου που απαιτείται για οικιακή παραγωγή, που προκαλεί την «έλλειψη χρόνου».

Ως αποτέλεσμα, δύο νοικοκυριά με τα ίδια χαρακτηριστικά και το ίδιο εισόδημα θα έχουν το ίδιο επίσημο «προφίλ» φτώχειας² ακόμη και αν ένα από αυτά αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα έλλειψης χρόνου. Εάν το νοικοκυριό που αντιμετωπίζει «έλλειψη χρόνου» δεν είναι σε θέση να αντισταθμίσει τις ανεκπλήρωτες ανάγκες της οικιακής παραγωγής με την αγορά υποκατάστατων (π.χ., έτοιμα γεύματα), τότε, το να θεωρούμε ότι τα δύο νοικοκυριά έχουν το ίδιο βιοτικό επίπεδο και το ίδιο «προφίλ» φτώχειας είναι άκρως παραπλανητικό.

Στόχοι και βασικά συστατικά της μελέτης

Το εναλλακτικό μέτρο που προτείνουμε, το μέτρο υπολογισμού εισοδηματικής φτώχειας και φτώχειας χρόνου του Ινστιτούτου Levy (Levy Institute Measure of Time and Income Poverty-- LIMTIP), είναι ένα δισδιάστατο μέτρο υπολογισμού της εισοδηματικής φτώχειας και της έλλειψης χρόνου. Η φτώχεια χρόνου, ειδικά όταν συνδυάζεται με την εισοδηματική φτώχεια, προκαλεί δυσκολίες στους ενήλικες που αντιμετωπίζουν σημαντικούς περιορισμούς στην διαθεσιμότητα χρόνου, καθώς και στις οικογένειες τους,

² Το προφίλ της φτώχειας των νοικοκυριών δηλώνει αν το νοικοκυριό είναι φτωχό ή όχι, και αν είναι φτωχό την έκταση των ανεκπλήρωτων εισοδηματικών αναγκών.

ιδιαίτερα στα παιδιά, στους ηλικιωμένους και τους αρρώστους. Η εισοδηματική φτώχεια από μόνη της δεν παρέχει αρκετές χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με τη στέρησή τους. Το δικό μας μέτρο υπολογισμού ρίχνει φως σε αυτό το φαινόμενο. Στο κείμενο αυτό, αντιπαραβάλλουμε την εικόνα φτώχειας που προκύπτει μεταξύ του μέτρου υπολογισμού εισοδηματικής φτώχειας και φτώχειας χρόνου του Ινστιτούτου Levy και των επίσημων μέτρων φτώχειας για την Αργεντινή, τη Χιλή και το Μεξικό, και διατυπώνουμε τα διδάγματα πολιτικής που αποκαλύπτουν αυτές οι διαφορές.

Για να κατανοήσουμε καλύτερα ποιος συνδυασμός πολιτικών μπορεί να λειτουργήσει καλύτερα για τη βελτίωση της οικονομικής στέρησης, πρέπει πρώτα να αναγνωρίσουμε το βαθμό στον οποίο η κατανομή του χρόνου μεταξύ των αγοραίων και μη αγοραίων δραστηριοτήτων επηρεάζει την ικανότητα των νοικοκυριών και των ατόμων να καλύπτουν τις βασικές ανάγκες και να έχουν πρόσβαση στις βασικές ανέσεις της ζωής. Λόγω των δημογραφικών διαφορών, κυρίως ως προς το μέγεθος και τη σύνθεση των νοικοκυριών, τα νοικοκυριά διαφέρουν όσον αφορά τις ελάχιστες εισοδηματικές απαιτήσεις και τις ελάχιστες απαιτήσεις της οικιακής παραγωγής για την κάλυψη των βασικών αναγκών. Επιπλέον, δεν θα πρέπει να υποθέτουμε ότι οι γυναίκες και οι άνδρες συμμετέχουν εξίσου στην κάλυψη των χρονικών απαιτήσεων. Η προσπάθεια να ριξουμε φως στις ανισότητες που επικρατούν εντός και μεταξύ νοικοκυριών απαιτεί να εξετάσουμε τις διαφοροποιήσεις που υπάρχουν τόσο στο εισόδημα όσο και στις διαστάσεις της οικιακής παραγωγής. Ως εκ τούτου, είναι επιτακτική ανάγκη να κατανοήσουμε πώς αλληλεπιδρά η συμμετοχή του εργατικού δυναμικού και των οικονομικών απολαβών με τον χρόνο που αφιερώνεται στα καθήκοντα της οικιακής παραγωγής. Αυτό είναι απαραίτητο κυρίως για την κατανόηση και την αντιμετώπιση των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων, καθώς είναι ήδη αποδεδειγμένο ότι οι γυναίκες συνεισφέρουν το χρόνο τους δυσανάλογα σε μη αμειβόμενες δραστηριότητες του νοικοκυριού σε σχέση με τους άνδρες.

Πέρα από την επαναξιολόγηση του τρόπου υπολογισμού της υπάρχουσας φτώχειας, έχουμε αναπτύξει επίσης ένα πλαίσιο μικροπροσομοίωσης για την αξιολόγηση του αντίκτυπου των πραγματικών ή δυνητικών πολιτικών στρατηγικών για τη μείωση της φτώχειας. Στο κείμενο, διερευνούμε τις επιπτώσεις της μείωσης της φτώχειας (κάνοντας χρήση των επίσημων ορίων φτώχειας και αυτών του Ινστιτούτου Levy) μέσα από ένα υποθετικό σενάριο στο οποίο κάθε απασχολήσιμος ενήλικας που δεν εργάζεται επί του παρόντος, ή απασχολείται με καθεστώς μερικής απασχόλησης, μετατρέπεται σε εργαζόμενο με πλήρες ωράριο απασχόλησης (κάτω από το υφιστάμενο πρότυπο οικονομικών απολαβών και ωρών απασχόλησης). Το σενάριο αυτό μας επιτρέπει να εξετάσουμε την πιθανότητα του κάθε νοικοκυριού να ξεφύγει από τη φτώχεια στην περίπτωση που κάθε ενήλικας στο νοικοκυριό απασχολείται με πλήρες ωράριο. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία διότι ένα μεγάλο μέρος της συζήτησης για την πολιτική όσον αφορά την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς επικεντρώνεται γύρω από το πλέγμα ανάπτυξη-απασχόληση-ανακούφιση από τη φτώχεια. Αυτό που αποκαλύπτει η προσομοίωση είναι ότι η πλήρης απασχόληση, εάν δεν συνοδεύεται από άλλες αλλαγές στην πολιτική για την αντιμετώπιση της φτώχειας, είναι ανεπαρκής ως στρατηγική για τη μείωση της φτώχειας. Φυσικά, κάποιοι δραπέτεύουν από τη φτώχεια, αλλά πολλοί άλλοι απλά διαπραγματεύονται μια μορφή στέρησης (με βάση το χρόνο) για κάποια άλλη (με βάση το εισόδημα). Στο πλαίσιο αυτό, ολοκληρώνουμε το κείμενο με μια συζήτηση για το

ευρύτερο φάσμα των πολιτικών που απαιτούνται για την από κοινού αντιμετώπιση της φτώχειας και της έλλειψης χρόνου.

Το μέτρο υπολογισμού χρόνου και εισοδηματικής φτώχειας του Ινστιτούτου Levy

Κεντρικό ρόλο στο εναλλακτικό μέτρο της φτώχειας που έχουμε σχεδιάσει είναι η έννοια της «έλλειψης χρόνου».³ Ξεκινάμε με μια λογιστική ταυτότητα: ο σταθερός συνολικός αριθμός ωρών για οποιοδήποτε άτομο (δηλαδή, 24 ώρες την ημέρα ή 168 ώρες την εβδομάδα) ισούται με το άθροισμα του χρόνου που δαπανάται για το εισόδημα—δραστηριότητες για την παραγωγή εισοδήματος, οικιακή παραγωγή, προσωπική φροντίδα (ύπνο, φαγητό, μπάνιο) και οτιδήποτε άλλο (απόλαυση, εθελοντική εργασία, και ούτω καθεξής). Στη συνέχεια, ορίζουμε τον δεσμευμένο χρόνο του ατόμου ως το άθροισμα των (1) *απαιτούμενων* εβδομαδιαίων ωρών για προσωπική φροντίδα, (2) των *απαιτούμενων* εβδομαδιαίων ωρών για οικιακή παραγωγή, και (3) των *πραγματικών* εβδομαδιαίων ωρών που ξοδεύει το άτομο για τη δημιουργία εισοδήματος. Ένα άτομο πάσχει από έλλειψη χρόνου εάν ο δεσμευμένος χρόνος του είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό των ωρών σε μια εβδομάδα.

Υποθέτουμε ότι το κατώτατο όριο για την προσωπική φροντίδα είναι ίσο με το μέσο όρο των εβδομαδιαίων ωρών που δαπανούν οι ενήλικες σε δραστηριότητες για την προσωπική φροντίδα. Το όριο ορίζεται σε *ατομικό* επίπεδο και εφαρμόζεται ομοιόμορφα για κάθε ενήλικα.⁴

Σε αντίθεση, το κατώτατο όριο για οικιακή παραγωγή ορίζεται στο επίπεδο του *νοικοκυριού*—δηλαδή, αφορά το σύνολο των εβδομαδιαίων ωρών της οικιακής παραγωγής που πρέπει να εκτελεστούν από τα μέλη του νοικοκυριού στο σύνολό τους.⁵ Η λογική πίσω από τη ρύθμιση του όρου της έλλειψης χρόνου σε επίπεδο νοικοκυριού έχει να κάνει με το γεγονός ότι θεωρούμε ορισμένα χαρακτηριστικά στο επίπεδο του νοικοκυριού (συγκεκριμένα, το μέγεθος και τη σύνθεση) ως τους κρίσιμους παράγοντες στη διαμόρφωση του κατώτατου ορίου. Εκτιμήσαμε τα όρια για 12 τύπους νοικοκυριών, διαφοροποιημένα από τον αριθμό των ενηλίκων και των παιδιών που υπάρχουν σε κάθε νοικοκυριό.⁶ Για κάθε τύπο νοικοκυριού, το όριο είναι ίσο με το μέσο όρο των εβδομαδιαίων ωρών της οικιακής παραγωγής για τα νοικοκυριά που έχουν δύο ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: (1) τα εισοδήματά τους βρίσκονται κοντά στο επίσημο όριο της

³ Για μια σύγκριση εναλλακτικών προσεγγίσεων στη μέτρηση της εισοδηματικής φτώχειας και της φτώχειας χρόνου, δείτε Zacharias (2011).

⁴ Στις εκτιμήσεις μας, εφαρμόζουμε τα όρια για τους ενήλικες για τις ηλικίες μεταξύ 18 και 74 ετών.

⁵ Κατά τον υπολογισμό του συνόλου των εβδομαδιαίων ωρών της οικιακής παραγωγής για τα νοικοκυριά, συμπεριλαμβάνουμε όλα τα άτομα στα νοικοκυριά για τα οποία υπάρχουν πληροφορίες που μπορεί να χρησιμοποιηθούν σχετικά με τον χρόνο. Ο ορισμός της οικιακής παραγωγής που χρησιμοποιούμε καλύπτει κυρίως δραστηριότητες όπως το μαγείρεμα, το καθάρισμα, τα ψώνια, τη φροντίδα των παιδιών και των ηλικιωμένων, κοκ. Δραστηριότητες όπως η παραγωγή αγαθών προς πώληση ή ίδια χρήση εξαιρούνται.

⁶ Στο Μεξικό, κάναμε επίσης διαφοροποίηση μεταξύ νοικοκυριών σε αγροτικές και αστικές περιοχές. Ως αποτέλεσμα, είχαμε 24 τύπους νοικοκυριών.

φτώχειας, έτσι ώστε να μετρηθεί αυτό που περιγράψαμε νωρίτερα ως το όριο της έλλειψης χρόνου για οικιακή παραγωγή, και (2) έχουν τουλάχιστον έναν μη απασχολήσιμο ενήλικα, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί ότι το όριο ωρών πηγάζει από νοικοκυριά που δεν θα περιορίζονται κατά πάσα πιθανότητα από υπερβολικές ώρες που πρέπει να διατεθούν για δουλειά.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι ο στόχος μας για τον καθορισμό και την εκτίμηση των χρονικών απαιτήσεων για την οικιακή παραγωγή είναι μάλλον περιορισμένος. Ο στόχος μας είναι απλά η διαπίστωση των χρονικών απαιτήσεων που υπονοούνται στα επίσημα όρια της φτώχειας. Δεν θεωρούμε ως δεδομένο ότι οι χρονικές απαιτήσεις που υπονοούνται από τα επίσημα διαμορφωμένα όρια για τη φτώχεια αντανακλούν αυτό που μπορεί να θεωρηθεί «επαρκές» ή «επιθυμητό».⁷ Η ρύθμιση επαρκών ή/και επιθυμητών ορίων για τις διάφορες δραστηριότητες της οικιακής παραγωγής είναι μια πολύπλοκη κανονιστική εργασία. Δυστυχώς, οι κανονιστικές αναλύσεις γύρω από αυτό το ζήτημα είναι ελάχιστες σε σχέση με τις αναλύσεις για το εισόδημα ή την καταναλωτική φτώχεια.

Από τη στιγμή που έχουν υπολογιστεί τα όρια των χρονικών απαιτήσεων στο επίπεδο του νοικοκυριού, το επόμενο βήμα είναι να καθοριστεί η κατανομή του χρόνου μέσα στο νοικοκυριό-- δηλαδή, το μέρος των απαιτήσεων σε επίπεδο νοικοκυριού που έχει κάθε άτομο στο νοικοκυριό. Η κοινή λογική και η έρευνα δείχνουν ότι τα χαρακτηριστικά των ατόμων (π.χ., εργασιακό καθεστώς και μορφωτικό επίπεδο) και η σχέση με τα άλλα μέλη του νοικοκυριού (π.χ., ο σύζυγος ή η σύζυγος, γονέας ή παιδί) θα επηρεάσουν σε μεγάλο βαθμό το χρόνο που δαπανάται από αυτά για τις δραστηριότητες της οικιακής παραγωγής. Συνεπώς, είναι εύλογο να υποθέσουμε ότι, σε γενικές γραμμές, το κομμάτι των χρονικών απαιτήσεων σε επίπεδο νοικοκυριού που αναλογεί σε κάθε άτομο στο νοικοκυριό μπορεί να διαφέρει.

Μεταφράζοντας αυτή την λογική υπόθεση σε εμπειρικές εκτιμήσεις είναι αρκετά δύσκολη διαδικασία αφού οι αναλογίες των χρονικών απαιτήσεων σε επίπεδο νοικοκυριού που θα μοιραστούν μεταξύ των μελών του νοικοκυριού δεν είναι δυνατόν να γίνουν άμεσα παρατηρητές. Αλλά αυτό που μπορεί να παρατηρηθεί άμεσα από τα στοιχεία είναι οι *πραγματικές συνολικές* ώρες της οικιακής παραγωγής που εκτελούνται από κάθε μέλος του νοικοκυριού. Με αυτές τις πληροφορίες στο χέρι, ανεξάρτητα από το πώς μπορεί να έχει μοιραστεί ο συνολικός χρόνος μεταξύ των μελών του νοικοκυριού, υποθέτουμε ότι οι ίδιες αναλογίες θα ισχύουν επίσης και για την κατανομή των ορίων των χρονικών

⁷ Η πιθανή απόκλιση μεταξύ των προϋποθέσεων για τα επίπεδα φτώχειας χρόνου που χρησιμοποιούμε, από τη μία πλευρά, και των επιθυμητών ή επαρκών ορίων από την άλλη, απεικονίζεται ίσως με το ακόλουθο παράδειγμα. Ας υποθέσουμε ότι τα νοικοκυριά με εισοδήματα γύρω από το όριο φτώχειας έχουν μόνο περιορισμένη πρόσβαση στα μέσα μαζικής μεταφοράς, ενώ οι άνθρωποι με μεγαλύτερες οικονομικές δυνατότητες έχουν άριστη πρόσβαση. Η διαφορά στην πρόσβαση μπορεί να σημαίνει ότι τα φτωχότερα άτομα ξοδεύουν περισσότερο χρόνο ψωνίζοντας για προϊόντα πρώτης ανάγκης από ό, τι τα άτομα με μεγαλύτερες οικονομικές δυνατότητες. Αυτό θα αντανακλάται στις εκτιμήσεις μας για τις προϋποθέσεις των επιπέδων της φτώχειας χρόνου. Προφανώς, δεν προτείνουμε ότι είναι επιθυμητό να ξοδεύουν οι φτωχοί περισσότερο χρόνο στις μετακινήσεις. Ως ένα άλλο παράδειγμα, ο πραγματικός χρόνος που δαπανάται για τη φροντίδα των παιδιών από τα νοικοκυριά με εισόδημα γύρω από το όριο της φτώχειας μπορεί να πέσει κάτω από αυτό που μπορεί να θεωρείται επαρκής χρόνος.

απαιτήσεων σε επίπεδο νοικοκυριού μεταξύ των μελών του νοικοκυριού.⁸ Με άλλα λόγια, έχουμε χωρίσει τις απαιτούμενες εβδομαδιαίες ώρες οικιακής παραγωγής μεταξύ των μελών του νοικοκυριού σύμφωνα με την αποκαλυπτόμενη κατανομή των πραγματικών συνολικών ωρών.⁹

Μετά τον προσδιορισμό των κατώτατων ορίων για προσωπική φροντίδα και οικιακή παραγωγή για κάθε άτομο, είμαστε σε θέση να υπολογίσουμε την έλλειψη του χρόνου από την οποία πάσχουν (ή την διαθεσιμότητα του χρόνου τους) επειδή οι εβδομαδιαίες ώρες για την παραγωγή εισοδήματος (δηλαδή, απασχόληση) ήταν διαθέσιμες στα δεδομένα. Αφού το σύνολο των διαθέσιμων ωρών την εβδομάδα (168 ώρες) και οι απαιτούμενες ώρες για προσωπική φροντίδα είναι ομοιόμορφες για όλα τα άτομα, οι διαφορές στην έλλειψη προκύπτουν από τις διαφορές στις απαιτούμενες εβδομαδιαίες ώρες για οικιακή παραγωγή και τις πραγματικές εβδομαδιαίες ώρες απασχόλησης.

Το επόμενο βήμα στο πλαίσιο της μέτρησής μας είναι να αντλήσουμε το έλλειμμα χρόνου στο νοικοκυριό. Αυτό το στάδιο είναι σημαντικό προκειμένου να προσδιοριστεί αν υπάρχει έχει όντως έλλειμμα χρόνου στο νοικοκυριό και, αν ναι, το μέγεθος του ελλείμματος. Για να προσδιορίσουμε το έλλειμμα χρόνου του νοικοκυριού, προσθέτουμε το έλλειμμα χρόνου των ατόμων στο νοικοκυριό, αγνοώντας πιθανά πλεονάσματα χρόνου που μπορεί να έχουν τα άτομα μέσα στο ίδιο νοικοκυριό. Αυτή η διαδικασία της προσδιορισμού της έλλειψης χρόνου του νοικοκυριού είναι συνέπεια της μεθοδολογικής επιλογής μας να ορίσουμε το άτομο, και όχι το νοικοκυριό, ως τη μονάδα ανάλυσης στην μέτρηση της έλλειψης χρόνου. Από την άλλη πλευρά, εάν προσθέταμε τα πλεονάσματα χρόνου και τις ελλείψεις χρόνου των ατόμων στο νοικοκυριό, αυτό θα ισοδυναμούσε με την επιλογή του νοικοκυριού ως η μονάδα ανάλυσης για τη μέτρηση της έλλειψης χρόνου.

⁸ Υπάρχουν δύο εναλλακτικές μεθόδους για να εξακριβωθεί ο ενδο-οικιακός διαχωρισμός των χρονικών απαιτήσεων στα επίπεδα του νοικοκυριού για οικιακή παραγωγή. Κατ' αρχάς, θα μπορούσαμε να αναθέτουμε κάποιες αυθαίρετες αναλογίες για τα άτομα στο νοικοκυριό. Το πιο απλό παράδειγμα αυτής της κατεύθυνσης θα ήταν αν υποθέταμε ένα ισότιμο νοικοκυριό όπου οι απαιτήσεις ήταν εξίσου κατανεμημένες μεταξύ των μελών του. Απορρίψαμε αυτή την εναλλακτική λύση καθώς φαίνεται να είναι μη ρεαλιστική και κάπως παράλογη. Δεύτερον, θα μπορούσαμε να καταλογίσουμε τον ενδο-οικιακό διαχωρισμό χρησιμοποιώντας στατιστικές μεθόδους. Απορρίψαμε αυτή την εναλλακτική λύση διότι οι παραδοχές που πρέπει να γίνουν για την εφαρμογή της στατιστικής μεθόδου θα εγείρουν ένα πολύπλοκο και αμφιλεγόμενο σύνολο θεμάτων που έχουν ελάχιστες πιθανότητες να διευθετηθούν με έναν εύλογο ικανοποιητικό τρόπο. Περαιτέρω, η επιλογή αυτή θα πρόσθετε ένα επιπλέον στρώμα εσφαλμένων μετρήσεων στις εκτιμήσεις μας. Σε μελλοντική έρευνα, σκοπεύουμε να δοκιμάσουμε την ευαισθησία των κυριότερων ευρημάτων μας με τις μεθόδους του προσδιορισμού του ενδο-οικιακού διαχωρισμού.

⁹ Μπορούμε να επεξεργαστούμε ίσως την ακριβή φύση αυτής της υπόθεσης μέσω ενός παραδείγματος. Εκτιμήσαμε από τα δεδομένα μας ότι οι απαιτήσεις των χρονικών ορίων για ένα νοικοκυριό με δύο ενήλικες και δυο παιδιά στο Μπουένος Άιρες ήταν 83 ώρες την εβδομάδα. Ας υποθέσουμε ότι παρατηρούμε μια οικογένεια στο Μπουένος Άιρες με δύο ενήλικες και δύο παιδιά. Οι ενήλικες εκτελούν, αντιστοίχως, 10 και 30 ώρες οικιακής παραγωγής την εβδομάδα, και τα παιδιά δεν κάνουν δουλειές του σπιτιού. Η δική μας διαδικασία θα αναθέσει 21 ώρες την εβδομάδα στον πρώτο ενήλικα (το ένα τέταρτο των 83 ωρών) και 62 ώρες την εβδομάδα στον δεύτερο ενήλικα (τα τρία τέταρτα των 83 ωρών) ως τις απαιτούμενες ώρες για οικιακή παραγωγή.

Εδώ θα μπορούσε να τεθεί το ερώτημα ως προς το κατά πόσον αντανακλά η διαδικασία μας κάποια συγκεκριμένη υπόθεση σχετικά με την κατανομή της οικιακής παραγωγής ανάμεσα στα μέλη του νοικοκυριού – δηλαδή, τη μη συνεργασία μεταξύ των ατόμων. Στην ουσία, η προηγούμενη συζήτηση που κάναμε αναφορικά με την κατανομή εντός του νοικοκυριού στο πλαίσιο του καθορισμού των απαιτούμενων ωρών για οικιακή παραγωγή θα πρέπει να ακυρώνει τέτοιες αμφιβολίες. Τα πρότυπα της παρατηρούμενης κατανομής της εργασίας εντός του νοικοκυριού ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό από νοικοκυριά με δύο ή περισσότερους ενήλικες, που κυμαίνονται από περιπτώσεις όπου ένα μέλος του νοικοκυριού εκτελεί το σύνολο της οικιακής παραγωγής σε περιπτώσεις όπου όλα τα μέλη του νοικοκυριού επιμερίζονται ισόποσα τις δουλειές του σπιτιού. Πιστεύουμε ότι η δική μας προσέγγιση προσφέρει μια καλύτερη περιγραφή της έλλειψης χρόνου που αντιμετωπίζουν τα άτομα κάτω από τα παρατηρούμενα πρότυπα της κατανομής του χρόνου. Η επιλογή του νοικοκυριού ως η μονάδα ανάλυσης για τη μέτρηση της έλλειψης χρόνου παραμερίζει πολλές από τις ανησυχίες που οδήγησαν σε αυτή τη μελέτη (π.χ., οι ανισότητες των φύλων στην κατανομή των καθηκόντων της οικιακής εργασίας, καθώς και οι επιπτώσεις της απασχόλησης των γυναικών στη φτώχεια). Κατά την άποψη μας, μια προσέγγιση που προσεγγίσει αθροιστικά τα πλεονάσματα και τις ελλείψεις χρόνου βασίζεται στην υπόθεση ότι το άτομο που έχει διαθέσιμο ελεύθερο χρόνο θα τον αφιερώσει εκτελώντας περισσότερη εργασία εντός του νοικοκυριού, καλύπτοντας το κενό της έλλειψης χρόνου άλλων μελών στο ίδιο νοικοκυριό. Δεν αποκλείουμε το γεγονός ότι μερικά άτομα σε ορισμένα νοικοκυριά μπορεί να συμπεριφέρονται με αυτόν τον τρόπο, αλλά δεν το αποδεχόμαστε ως αξίωμα στη μέτρησή μας για την έλλειψη χρόνου.¹⁰

Όταν ολοκληρωθεί η διαδικασία για τον καθορισμό των ελλειμμάτων χρόνου για κάθε νοικοκυριό, το επόμενο βήμα είναι να υπολογιστεί το απαραίτητο εισόδημα που πρέπει να έχει το νοικοκυριό για να καλύψει το κενό του χρόνου στην οικιακή παραγωγή μέσω της αγοράς υποκατάστατων. Υπολογίζουμε το χρηματικό ποσό που ισοδυναμεί με το κενό του χρόνου στην οικιακή παραγωγή με βάση τον μέσο όρο των μισθών για τους οικιακούς βοηθούς. Το ποσό αυτό προστίθεται στο επίσημο όριο της εισοδηματικής

¹⁰ Μια αναλογία μπορεί να διευκρινίσει το θέμα. Ας υποθέσουμε ότι ενδιαφερόμαστε για τη μέτρηση της θρεπτικής ανεπάρκειας των ατόμων και των νοικοκυριών. Επιλέγουμε το άτομο ως τη μονάδα ανάλυσης, αλλά θέλουμε επίσης να αξιολογήσουμε την διατροφική κατάσταση των νοικοκυριών. Ένα συχνά χρησιμοποιούμενο μέτρο σε ένα τέτοιο εγχείρημα είναι το κενό μεταξύ της πραγματικής θερμιδικής πρόσληψης του ατόμου και του θερμιδικού κανόνα. Το άτομο θα πρέπει να θεωρείται υποσιτιζόμενο αν η θερμιδική του πρόσληψη ήταν κάτω από το φυσιολογικό. Αν έπρεπε να καθορίσουμε τη θρεπτική ανεπάρκεια του νοικοκυριού στο οποίο ανήκει το άτομο, θα προσθέταμε τα διατροφικά ελλείμματα των ατόμων στο νοικοκυριό. Εναλλακτικά, αν επρόκειτο να συμπεριλάβουμε και το πιθανό διατροφικό πλεόνασμα των άλλων ατόμων στο νοικοκυριό με τα υποσιτιζόμενα άτομα, θα καταλήγαμε με μια υποτίμηση της διατροφικής ανεπάρκειας των μελών του νοικοκυριού. Πράγματι, αν το άθροισμα των θρεπτικών πλεονασμάτων ξεπερνούσε το σύνολο των θρεπτικών ελλειμμάτων, θα μπορούσαμε να καταλήξουμε με τον χαρακτηρισμό του νοικοκυριού ως «υπερχορτάτο» ακόμη κι αν αποτελείτο από ένα υποσιτιζόμενο άτομο (ή άτομα). Αυτό δεν σημαίνει ότι κατά το σχεδιασμό των πολιτικών για τη βελτίωση του υποσιτισμού θα πρέπει να αγνοήσουμε την ύπαρξη των ατόμων με διατροφικά πλεονάσματα που ζουν με υποσιτιζόμενα άτομα. Όμως, δεν θα πρέπει να υποθέσουμε την αυτόματη ανακατανομή των τροφίμων εντός του νοικοκυριού όταν περιγράψουμε την έκταση του υποσιτισμού που αντιμετωπίζει το νοικοκυριό.

φτώχειας για το συγκεκριμένο νοικοκυριό έτσι ώστε να διαμορφώσουμε ένα νέο όριο φτώχειας που λαμβάνει υπόψη την έλλειψη χρόνου. Αναφερόμαστε σε αυτό το όριο ως το όριο φτώχειας του LIMTIP. Προφανώς, τα επίσημα και τροποποιημένα (LIMTIP) κατώτατα όρια θα συμπίπτουν εάν το νοικοκυριό δεν αντιμετωπίζει έλλειμμα χρόνου.

Το δικό μας μέτρο υπολογισμού μπορεί να προσδιορίσει τα νοικοκυριά και τα άτομα που αντιμετωπίζουν έλλειψη χρόνου ή/και εισοδηματική φτώχεια. Ένα νοικοκυριό θεωρείται ότι είναι φτωχό από την άποψη της έλλειψης χρόνου που διαθέτει εάν οποιοδήποτε μέλος στο νοικοκυριό πάσχει από έλλειμμα χρόνου, και είναι εισοδηματικά φτωχό με βάση το μέτρο υπολογισμού του LIMTIP εάν το εισόδημα του νοικοκυριού πέφτει κάτω από το όριο της φτώχειας όπως έχει προσδιοριστεί από το LIMTIP. Κατ' αναλογία, ένα άτομο είναι φτωχό από την άποψη της έλλειψης χρόνου αν πάσχει από έλλειμμα χρόνου, και εισοδηματικά φτωχό με βάση το μέτρο υπολογισμού του LIMTIP αν ζει σε ένα εισοδηματικά φτωχό νοικοκυριό με βάση το μέτρο υπολογισμού του LIMTIP. Αυτό μας επιτρέπει να παράγουμε μια τεσσάρων κατηγορία κατάταξη φτώχειας χρόνου και εισοδήματος (LIMTIP) που εφαρμόζεται τόσο για τα άτομα όσο και για τα νοικοκυριά: (1) φτώχεια με βάση το εισόδημα και την έλλειψη χρόνου, (2) φτώχεια με βάση το εισόδημα αλλά χωρίς φτώχεια από έλλειψη χρόνου, (3) φτώχεια εξαιτίας έλλειψης χρόνου αλλά όχι εισοδηματική φτώχεια και (4) απουσία φτώχειας τόσο με βάση το εισόδημα όσο και με βάση την διαθεσιμότητα χρόνου. Με αυτά τα κατώτατα όρια και αυτή την ταξινόμηση μπορούμε να αναλύσουμε πληθυσμούς και υποομάδες του πληθυσμού με βάση τη συχνότητα και το βάθος της εισοδηματικής φτώχειας και της φτώχειας χρόνου.

Η εισοδηματική φτώχεια και η φτώχεια χρόνου των νοικοκυριών

Συνοψίζοντας τη συζήτηση παραπάνω, το μέτρο LIMTIP χρηματοποιεί τα ελλείμματα χρόνου στην οικιακή παραγωγή και τα προσθέτει στο επίσημο όριο της φτώχειας του νοικοκυριού για να δημιουργήσει ένα προσαρμοσμένο όριο φτώχειας του μέτρου LIMTIP.¹¹ Το κύριο θέμα είναι να διαπιστωθεί εάν το διαθέσιμο εισόδημα ενός νοικοκυριού είναι επαρκές για την κάλυψη του ορίου του μέτρου υπολογισμού του LIMTIP, το οποίο αντανακλά τις βασικές ανάγκες που είναι ενσωματωμένες στο επίσημο όριο της φτώχειας *καθώς και* τις αγορές των υποκατάστατων της αγοράς για αυτά τα ελλείμματα χρόνου (αν και όταν προκύψουν). Τα νοικοκυριά που πλήττονται από την αδυναμία να «αγοράσουν» υποκατάστατα (για την φροντίδα των παιδιών, για παράδειγμα) δεν εμφανίζονται στις επίσημες εκτιμήσεις για τη φτώχεια.

Το μέγεθος των «αόρατων φτωχών»—δηλαδή, τα νοικοκυριά με εισόδημα πάνω από το επίσημο όριο αλλά κάτω από το όριο της φτώχειας του μέτρου LIMTIP—ανακαλύφθηκε ότι είναι αρκετά μεγάλο και για τις τρεις χώρες που μελετήσαμε (Πίνακας 1). Τα ποσοστά εισοδηματικής φτώχειας του μέτρου LIMTIP ανέρχονται για την περίπτωση της Αργεντινής στο 11,1%, σε σύγκριση με το 6,2% που εμφανίζονται από τις επίσημες μετρήσεις για τη φτώχεια. Για τη Χιλή, η προσαρμογή για τα ελλείμματα χρόνου αυξάνει το ποσοστό της φτώχειας στο 17,8% από το 10,9% που δείχνουν οι επίσημες μετρήσεις για τη φτώχεια. για το επίσημο όριο. Και για το Μεξικό, το ποσοστό φτώχειας αυξάνεται

¹¹ Τα στατιστικά ζευγαρώματα και οι μικρο-προσομοιώσεις που στηρίζουν τα αποτελέσματα εδώ περιγράφονται πλήρως στον Masterson (2011) και Masterson (2012), αντιστοίχως

στο 50% από το ήδη υψηλό ποσοστό του 41% των επίσημων μετρήσεων. Αυτό σημαίνει ότι τα νοικοκυριά της αόρατης φτώχειας στην Αργεντινή, τη Χιλή και το Μεξικό περιλαμβάνουν, αντίστοιχα, το 5%, το 7% και το 9% του συνόλου των νοικοκυριών.

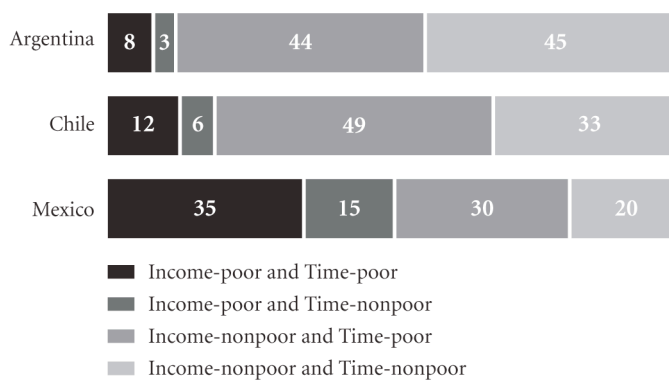
Table 1 Official, LIMTIP, and “Hidden” Poverty Rates (in percent) and Number of Poor (in thousands)

	Official Income-poor		LIMTIP Income-poor		“Hidden” Poor	
	Number	Percent	Number	Percent	Number	Percent
Argentina	60	6.2	107	11.1	47	4.9
Chile	165	10.9	271	17.8	106	6.9
Mexico	10,718	41.0	13,059	50.0	2,341	9.0

Λαμβάνοντας υπόψη την έλλειψη χρόνου οδηγεί σε μια διαδικασία όπου μεταβάλλεται δραματικά όχι μόνο η συχνότητα αλλά και το βάθος της φτώχειας. Ο μέσος όρος για το εισοδηματικό έλλειμμα του μέτρου υπολογισμού LIMTIP για τα φτωχά νοικοκυριά ήταν 1,5 φορά υψηλότερος από τα επίσημα στοιχεία για το εισοδηματικό έλλειμμα στην Αργεντινή και τη Χιλή, και 1,3 φορές υψηλότερο στο Μεξικό. Έτσι, οι επίσημες μετρήσεις φτώχειας υποτιμούν κατάφωρα τις ανεκπλήρωτες εισοδηματικές ανάγκες του φτωχού πληθυσμού. Από πρακτική άποψη, αυτό σημαίνει ότι, όταν λάβουμε υπόψη την έλλειψη χρόνου, η διαμόρφωση των προγραμμάτων για την καταπολέμηση της φτώχειας θα τροποποιήσει σημαντικά τόσο την κάλυψη (συμπεριλαμβανομένης της κατηγορίας των αόρατων φτωχών στον στοχευμένο πληθυσμό) όσο και τα επίπεδα παροχών (συμπεριλαμβανομένου του χρονικά προσαρμοσμένου εισοδηματικού ελλείμματος όπου κρίνεται κατάλληλο)

Και στις τρεις χώρες, το ποσοστό του πληθυσμού που δεν αντιμετωπίζει εισοδηματική φτώχεια και φτώχεια χρόνου αποτελεί μειοψηφία, με το καλύτερο σενάριο να εμφανίζεται στην Αργεντινή, στο 45%, ενώ για τη Χιλή και το Μεξικό τα ποσοστά του πληθυσμού που δεν αντιμετωπίζουν ούτε εισοδηματική φτώχεια ούτε φτώχεια χρόνου ανέρχονται στο 33% και στο 20%, αντίστοιχα (Σχήμα 1). Το ποσοστό των νοικοκυριών (φτωχά και μη φτωχά μαζί) που αντιμετωπίζουν έλλειψη χρόνου ήταν στο 52% για την Αργεντινή, στο 61% για τη Χιλή και στο 65% για το Μεξικό.

Figure 1 LIMTIP Classification of Households by Income and Time-poverty Status (in percent)



Έχει επίσης ενδιαφέρον το γεγονός ότι διαπιστώσαμε πως τα περιστατικά της έλλειψης χρόνου ήταν υψηλότερα ανάμεσα στα εισοδηματικά φτωχά νοικοκυριά από τα μη εισοδηματικά φτωχά νοικοκυριά και στις τρεις χώρες. Το χάσμα ήταν μεγαλύτερο στην Αργεντινή (70% έναντι 49%), και κάπως μικρότερο στη Χιλή (69% έναντι 60%) και στο Μεξικό (69 έναντι 61 τοις εκατό). Επιπλέον, ενώ το πρόβλημα των πολλών ωρών εργασίας που πλήττει τις επαγγελματικές τάξεις αναγνωρίζεται δημοσίως, τα δεινά των φτωχών δεν είναι τόσα κατανοητά όσο θα έπρεπε να είναι. Θα επανέλθουμε σύντομα στο σημείο αυτό.

Τα ευρήματά μας δείχνουν ότι τα συχνότερα αίτια της φτώχειας χρόνου οφείλονται στις πολλές ώρες εργασίας. Αλλά θα πρέπει να υπογραμμίσουμε εδώ ότι ο παράγοντας φύλο είναι ιδιαίτερα έντονος: υπάρχει ένα σημαντικό ποσοστό ατόμων, η συντριπτική πλειοψηφία των οποίων είναι γυναίκες, που αντιμετωπίζουν φτώχεια χρόνου αποκλειστικά λόγω των πολλών ωρών οικιακής εργασίας. Σε αυτή την περίπτωση, τα άτομα έχουν έλλειψη χρόνου ακόμη και πριν ληφθούν υπόψη οι ώρες απασχόλησης επειδή αντιμετωπίζουν άνιση επιβάρυνση όσον αφορά τις ώρες οικιακής παραγωγής.¹² Στην Αργεντινή και το Μεξικό, αυτά τα άτομα καταλαμβάνουν περίπου το 20% όλων των ατόμων που βιώνουν φτώχεια χρόνου, ενώ στη Χιλή αποτελούν ένα μικρότερο ποσοστό, που ανέρχεται στο 13%. Τα ελλείμματα χρόνου που αντιμετωπίζουν είναι πράγματι εντυπωσιακά αφού κυμαίνονται γενικώς μεταξύ 50–60 ωρών την εβδομάδα.

Φυσικά, αυτοί που εργάζονται αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο πρόβλημα με την έλλειψη χρόνου από αυτούς που δεν εργάζονται. Συνεπώς, λαμβάνοντας υπόψη τα ελλείμματα χρόνου οδηγεί σε αύξηση του μεριδίου των νοικοκυριών με μισθωτούς εργαζόμενους (αυτά όπου εργάζεται είτε το ένα μέλος του ζευγαριού είτε και τα δύο) στο συνολικό ποσοστό των εισοδηματικά φτωχών νοικοκυριών του μέτρου LIMTIP. Ανάμεσα στα νοικοκυριά των μισθωτών εργαζομένων, η αόρατη φτώχεια βρέθηκε να είναι μεγαλύτερη στα νοικοκυριά όπου εργάζονται και τα δύο μέλη του ζευγαριού. Αλλά το μεγαλύτερο ποσοστό της αόρατης φτώχειας ανάμεσα στα νοικοκυριά με μισθωτούς εργαζόμενους εμφανίζεται όταν υπάρχουν παιδιά, κυρίως παιδιά κάτω από την ηλικία των έξι ετών. Συνολικά, η συχνότητα εμφάνισης της αόρατης φτώχειας στα νοικοκυριά με μισθωτούς εργαζόμενους ακολουθούσε από κοντά τα επίπεδα φτώχειας του πληθυσμού γενικά και στις τρεις χώρες. Όπως ήταν αναμενόμενο, σε σύγκριση με τα νοικοκυριά όπου δεν υπήρχαν μισθωτοί εργαζόμενοι, ήταν πολύ μικρότερο το ποσοστό των νοικοκυριών με μισθωτούς εργαζόμενους που δεν αντιμετώπιζε ούτε εισοδηματική φτώχεια ούτε φτώχεια χρόνου. Αλλά και στις τρεις χώρες, οι εισοδηματικά φτωχοί απασχολούμενοι έχουν το υψηλότερο ποσοστό φτώχειας χρόνου (82% στην Αργεντινή, 81% στη Χιλή και 76% στο Μεξικό), και περίπου το 90% των νοικοκυριών που αντιμετωπίζουν φτώχεια χρόνου είναι νοικοκυριά με μισθωτούς εργαζόμενους.

Συγκρίνοντας τα νοικοκυριά που έχουν αρχηγό γυναίκες που είναι μόνες τους έναντι νοικοκυριών με παντρεμένα ζευγάρια, βρήκαμε υψηλότερα ποσοστά εισοδηματικής φτώχειας (τόσο με βάση τις επίσημες μετρήσεις όσο και με βάση το μέτρο υπολογισμού

¹² Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η επιλογή του νοικοκυριού ως μονάδα ανάλυσης είναι απίθανο να αποκαλύψει αυτό το είδος της φτώχειας χρόνου.

του LIMTIP) για την πρώτη κατηγορία στην Αργεντινή και τη Χιλή, ενώ στο Μεξικό το ποσοστό εισοδηματικής φτώχειας ήταν ελαφρώς υψηλότερο για τα παντρεμένα ζευγάρια. Οι διαφορές ήταν ακόμα μεγαλύτερες για τα νοικοκυριά με παιδιά, με ποσοστά 20,8% για νοικοκυριά με παντρεμένα ζευγάρια και παιδιά και 27% για νοικοκυριά με αρχηγό γυναίκες με παιδιά που είναι μόνες τους στην περίπτωση της Αργεντινής και με βάση το μέτρο εισοδηματικής φτώχειας του LIMTIP. Για την περίπτωση της Χιλής, τα ποσοστά ήταν 22,1% σε σύγκριση με 38,5%, ενώ για το Μεξικό τα ποσοστά ήταν πολύ υψηλότερα και για τις δύο κατηγορίες, αλλά η διαφορά μεταξύ τους ήταν μικρή: 59,2% έναντι 59,8%. Αυτό το πρότυπο επαναλαμβάνεται όσον αφορά το βάθος της εισοδηματικής φτώχειας, με τα νοικοκυριά με επικεφαλής γυναίκες που είναι μόνες τους να έχουν μεγαλύτερο εισοδηματικό έλλειμμα από ό, τι τα παντρεμένα ζευγάρια σε Αργεντινή και Χιλή, ενώ στο Μεξικό, το εισοδηματικό έλλειμμα είναι σχεδόν ταυτόσημο.

Τέλος, επιστρέφουμε σε ένα σημείο που αναφέρθηκε προηγουμένως. Σημειώσαμε παραπάνω ότι η συχνότητα εμφάνισης των ελλειμμάτων του χρόνου ήταν υψηλότερη ανάμεσα στα εισοδηματικά φτωχά νοικοκυριά από τα εισοδηματικά μη φτωχά νοικοκυριά. Κοιτάζοντας πιο προσεκτικά τα νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν ελλείμματα χρόνου, διαπιστώσαμε ότι τα ελλείμματα χρόνου των εισοδηματικά φτωχών και φτωχών από άποψη χρόνου νοικοκυριών ήταν μεγαλύτερα από εκείνα των νοικοκυριών που αντιμετωπίζουν φτώχεια χρόνου αλλά όχι εισοδηματική φτώχεια, καταρρίπτοντας την άποψη που επικρατεί σε ορισμένους κύκλους ότι η φτώχεια χρόνου έχει μεγαλύτερο τίμημα για τους σχετικά καλοπληρωμένους επαγγελματίες. Η ζυγαριά έγειρε περισσότερο στην περίπτωση της Αργεντινής, όπου, για παράδειγμα, για τα νοικοκυριά με παντρεμένα ζευγάρια το μέσο έλλειμμα χρόνου για τα εισοδηματικά φτωχά νοικοκυριά ήταν 43 ώρες την εβδομάδα, σε σύγκριση με 26 ώρες για το εισοδηματικά μη φτωχά νοικοκυριά. Η διαφορά ήταν μικρότερη στην περίπτωση του Μεξικού, με 33 ώρες και 26 ώρες για τα εισοδηματικά φτωχά και εισοδηματικά μη φτωχά νοικοκυριά, αντίστοιχα.

Η εισοδηματική φτώχεια και η φτώχεια χρόνου των ατόμων

Ακριβώς όπως και για τα νοικοκυριά, βρήκαμε ότι το ποσοστό φτώχειας για τα άτομα με βάση το μέτρο LIMTIP ήταν υψηλότερο από το επίσημο ποσοστό φτώχειας. Το ποσοστό των αόρατων φτωχών στο σύνολο του πληθυσμού είναι αξιοσημείωτο (Πίνακας 2): 7% (183 χιλιάδες) στο Μπουένος Άιρες, 8% (432 χιλιάδες) στο Γκραν Σαντιάγο και 9% (9.5 εκατομμύρια) στο Μεξικό. Υπάρχουν σαφώς περισσότερες φτωχές γυναίκες από άνδρες, αλλά αυτό είναι ως επί το πλείστον μια αντανάκλαση των δημογραφικών εξελίξεων επειδή υπήρχαν μικρές μόνο διαφορές στα ποσοστά φτώχειας ανά φύλο. Ωστόσο, οι διαφορές μεταξύ ενηλίκων και παιδιών ήταν μεγάλες επειδή τα νοικοκυριά με παιδιά βιώνουν συνήθως μεγαλύτερη φτώχεια. Στην Αργεντινή, το ποσοστό φτώχειας για τα παιδιά με βάση το μέτρο LIMTIP ήταν περισσότερο από το διπλάσιο για τους ενήλικες, με 65 χιλιάδες παιδιά να ανήκουν στην κατηγορία των αόρατων φτωχών. Εάν το προσθέσουμε αυτό στην επίσημη καταμέτρηση της φτώχειας για τα παιδιά, ο συνολικός αριθμός ανέρχεται στις 150 χιλιάδες. Στη Χιλή, τα επίσημα ποσοστά φτώχειας για τα παιδιά και τα ποσοστά με βάση το μέτρο LIMTIP ήταν 19% και 29%, αντίστοιχα, που αντιστοιχούν σε 9 και 12 ποσοστιαίες μονάδες πάνω από το ποσοστό για τους ενήλικες. Στο Μεξικό, η διαφορά ήταν ακόμη μεγαλύτερη: 15 ποσοστιαίες μονάδες για τις επίσημες μετρήσεις εισοδηματικής φτώχειας και 17 ποσοστιαίες μονάδες με βάση το

μέτρο LIMTIP, αν και η σχετική αύξηση ήταν μικρότερη δεδομένων των υψηλών ποσοστών φτώχειας του Μεξικού. Με τη χρήση του ορισμού φτώχειας του μέτρου LIMTIP, συνεπώς, καταλήγουμε ότι στη Χιλή υπάρχουν 172 χιλιάδες επιπλέον παιδιά που ζουν σε φτωχά νοικοκυριά, ανεβάζοντας το σύνολο σε 487 χιλιάδες, ενώ στο Μεξικό ο αριθμός ήταν 3,7 εκατομμύρια, ανεβάζοντας τον συνολικό αριθμό των παιδιών που ζουν σε συνθήκες φτώχειας σε περίπου 26 εκατομμύρια.

Table 2 Poverty Rate of Men, Women, Children, and All Individuals (in percent)

		Official	LIMTIP	Hidden
Argentina	Men	7	13	6
	Women	7	12	6
	Children	16	28	12
	All	9	16	7
Chile	Men	9	15	6
	Women	11	18	7
	Children	19	29	10
	All	13	20	8
Mexico	Men	40	49	9
	Women	43	51	8
	Children	57	67	10
	All	47	56	9

Ένα από τα πιο εντυπωσιακά ευρήματα είναι ότι, συνολικά, τα περισσότερα παιδιά (παιδιά από φτωχά και μη φτωχά νοικοκυριά) ζουν σε συνθήκες φτώχειας χρόνου—δηλαδή, είναι μέλη φτωχών νοικοκυριών σχετικά με την διαθεσιμότητα του χρόνου, και τα ποσοστά αντιστοιχούν για το 80% των παιδιών στην Αργεντινή, για το 70% στη Χιλή και για το 74% στο Μεξικό. Τα παιδιά που ζουν σε συνθήκες εισοδηματικής φτώχειας είναι ακόμη περισσότερο εκτεθειμένα στην φτώχεια χρόνου: 84% στην Αργεντινή και 75% στη Χιλή και το Μεξικό. Ενώ στην Αργεντινή και τη Χιλή περίπου το ίδιο ποσοστό γυναικών και ανδρών (5-6%) υπέφερε από εισοδηματική φτώχεια όσο και από φτώχεια χρόνου, στο Μεξικό το ποσοστό αυτό ήταν ελαφρώς υψηλότερο για τις γυναίκες: 19% έναντι 16%. Και στις τρεις χώρες, οι γυναίκες υπέφεραν υψηλότερα ποσοστά φτώχειας από τους άνδρες: 33% έναντι 31% στην Αργεντινή, 32% έναντι 27% στη Χιλή, και 36% έναντι 31% στο Μεξικό. Δεν αποτελεί έκπληξη, λοιπόν, ότι και στις τρεις χώρες, οι άνδρες είχαν περισσότερες πιθανότητες να ανήκουν στην προνομιούχο κατηγορία των μη φτωχών τόσο από την άποψη του εισοδήματος όσο και από αυτή της διαθεσιμότητας χρόνου: 62% έναντι 60% στην Αργεντινή, 63% έναντι 56% στη Χιλή, και 36% έναντι 32% στο Μεξικό.

Η αντιμετώπιση των διαφορών στα ποσοστά της φτώχειας χρόνου μεταξύ ανδρών και γυναικών με βάση την κατάσταση της απασχόλησης και της εισοδηματικής φτώχειας δια φωτίζει ακόμη περισσότερο τη σύνθεση της φτώχειας χρόνου. Στα μη εισοδηματικά φτωχά νοικοκυριά, το μεγαλύτερο ποσοστό της φτώχειας χρόνου εντοπίζεται ανάμεσα

στις εργαζόμενες γυναίκες. Ωστόσο, το 20% των γυναικών που αντιμετωπίζουν φτώχεια χρόνου στην Αργεντινή και τη Χιλή, και το 33% στο Μεξικό, ήταν γυναίκες χωρίς απασχόληση, και ως εκ τούτου δέσμιες των δουλειών του σπιτιού. Αυτό δεν ισχύει για κανέναν σχεδόν από τους άνδρες που είναι χωρίς απασχόληση. Στα εισοδηματικά φτωχά νοικοκυριά, οι άνδρες είχαν χαμηλότερα ποσοστά φτώχειας χρόνου στο Μεξικό (33% έναντι 38% για τις γυναίκες), αλλά ελαφρώς υψηλότερα συνολικά ποσοστά φτώχειας χρόνου από τις γυναίκες στην Αργεντινή (41% έναντι 39%) και τη Χιλή (36% έναντι 34%). Όμως, όλη η ανδρική φτώχεια χρόνου στη Χιλή και το Μεξικό, και για το μεγαλύτερο μέρος της στην Αργεντινή, εντοπίζεται ανάμεσα στους άνδρες με απασχόληση. Οι άνδρες είναι δέσμιοι του χρόνου απασχόλησης.

Στα μη εισοδηματικά φτωχά νοικοκυριά, τα ποσοστά φτώχειας χρόνου είναι σταθερά υψηλότερα για τις γυναίκες από ό, τι για τους άνδρες (31% έναντι 29% στην Αργεντινή, 32% έναντι 26% στη Χιλή, και 34% έναντι 29% στο Μεξικό). Στην Αργεντινή και τη Χιλή, αυτό οφειλόταν κυρίως στη μεγάλη πτώση των ποσοστών φτώχειας χρόνου για τους μισθωτούς άνδρες μεταξύ εισοδηματικά φτωχών και μη εισοδηματικά φτωχών νοικοκυριών. Στο Μεξικό, το χάσμα στα ποσοστά φτώχειας χρόνου μεταξύ ανδρών και γυναικών είναι ίδιο για εισοδηματικά φτωχά και μη εισοδηματικά φτωχά νοικοκυριά, και δεδομένου του γεγονότος ότι το ποσοστό των ανδρών με απασχόληση είναι το ίδιο, η πτώση στην ανδρική φτώχεια χρόνου προέρχεται εξ ολοκλήρου από τα χαμηλότερα ποσοστά φτώχειας χρόνου των απασχολούμενων ανδρών, ενώ για τις γυναίκες η μείωση προέρχεται από τα χαμηλότερα ποσοστά φτώχειας χρόνου ανάμεσα στις μη απασχολήσιμες γυναίκες.

Το χάσμα μεταξύ των επίσημων ποσοστών εισοδηματικής φτώχειας και φτώχειας χρόνου και του μέτρου υπολογισμού LIMTIP είναι μεγαλύτερο για τα άτομα που απασχολούνται από ότι για τα άτομα χωρίς απασχόληση λόγω των μεγαλύτερων ελλειμμάτων χρόνου που εντοπίζονται στην πρώτη ομάδα. Στην Αργεντινή και τη Χιλή, διαπιστώσαμε ότι οι εργαζόμενοι άνδρες και γυναίκες είχαν παρόμοια ποσοστά επίσημης εισοδηματικής φτώχειας καθώς και με βάση το μέτρο υπολογισμού του LIMTIP. Στο Μεξικό, όμως, οι εργαζόμενοι άνδρες είχαν υψηλότερα ποσοστά επίσημης (και LIMTIP) εισοδηματικής φτώχειας από ό, τι οι γυναίκες: 40 (49) τοις εκατό σε σύγκριση με 33 (45) τοις εκατό. Για τους μη εργαζόμενους, η κατάσταση διαφέρει ανάμεσα στις τρεις χώρες. Στην Αργεντινή, οι μη εργαζόμενοι άνδρες είχαν υψηλότερα ποσοστά επίσημης (και LIMTIP) εισοδηματικής φτώχειας από ό, τι οι γυναίκες: 15 (21) τοις εκατό σε σύγκριση με 11 (15) τοις εκατό. Στη Χιλή, οι μη εργαζόμενοι άνδρες είχαν ελαφρώς περισσότερες πιθανότητες να είναι εισοδηματικά φτωχοί: 18 (23) τοις εκατό, σε σύγκριση με 16 (22) τοις εκατό για τις γυναίκες. Και στο Μεξικό, οι μη εργαζόμενες γυναίκες ήταν πιο πιθανό να είναι μεταξύ των εισοδηματικά φτωχών: 50 (56) τοις εκατό, σε σύγκριση με 43 (49) τοις εκατό για τους μη εργαζόμενους άνδρες. Δύο εντυπωσιακές συνέπειες των ελλειμμάτων χρόνου προκύπτουν από τη μέτρηση της φτώχειας. Πρώτον, οι εργαζόμενοι συγκροτούν μεγαλύτερο ποσοστό των φτωχών κάτω από το όριο φτώχειας του μέτρου LIMTIP από αυτού με βάση τις επίσημες μετρήσεις για τη φτώχεια. Δεύτερον, οι γυναίκες συγκροτούν μεγαλύτερο ποσοστό των εργαζόμενων φτωχών όταν λαμβάνονται υπόψη τα ελλείμματα χρόνου.

Και στις τρεις χώρες, οι εργαζόμενοι που αντιμετωπίζουν τη διπλή στέρηση της φτώχειας χρόνου και εισοδήματος συγκεντρώνονται κυρίως στα χαμηλότερα δύο πεμπτημόρια της κατανομής εισοδήματος, και δεδομένου του γεγονότος ότι οι γυναίκες βρίσκονται σε μειονεκτική θέση αναφορικά με το εισόδημα, η πλειοψηφία ήταν γυναίκες. Ωστόσο, με βάση το μέτρο υπολογισμού του LIMTIP, η φτώχεια επεκτείνεται πέρα από τους εργαζόμενους στα χαμηλότερα πεμπτημόρια της κατανομής του εισοδήματος, τουλάχιστον πολύ περισσότερο από ό, τι στο επίσημο μέτρο της φτώχειας: η προσαρμογή των επίσημων ορίων φτώχειας για τα ελλείμματα του χρόνου σημαίνει ότι οι περισσότεροι εργαζόμενοι που είναι εισοδηματικά φτωχοί με βάση το μέτρο υπολογισμού LIMTIP θα προέρχονται από υψηλότερη κλίμακα στην κατανομή του εισοδήματος. Στην Αργεντινή, το 89% των επίσημα εισοδηματικά φτωχών ατόμων προερχόντουσαν από τα κάτω δύο πεμπτημόρια της κατανομής του εισοδήματος, ενώ μόνο το 74% των εισοδηματικά φτωχών ατόμων με βάση το μέτρο υπολογισμού του LIMTIP. Κατά συνεπαγωγή, το 26% των φτωχών με βάση το μέτρο υπολογισμού του LIMTIP προέρχονται από τα υψηλότερα εισοδηματικά κλιμάκια. Κάτι παρόμοιο εμφανίζεται στην περίπτωση της Χιλής, όπου το 90% των επίσημα φτωχών, αλλά το 71% των εισοδηματικά φτωχών του μέτρου υπολογισμού του LIMTIP ήταν από το κάτω μέρος του 40% της κατανομής του εισοδήματος. Τέλος, στο Μεξικό, όπου η φτώχεια είναι πιο διαδεδομένη, τα ποσοστά ήταν πολύ πιο κοντά: 62% έναντι 58%. Με βάση το φύλο, βρήκαμε ότι οι γυναίκες υπερεκπροσωπούνται στα χαμηλότερα πεμπτημόρια του εισοδήματος και στις τρεις χώρες. Έτσι, παρόλο που είχαν μεγαλύτερα ποσοστά εισοδηματικής φτώχειας, αποτελούσαν την πλειοψηφία των εισοδηματικά φτωχών στο χαμηλότερο πεμπτημόριο, εκτός από την περίπτωση του Μεξικού, όπου σχεδόν ένα ίσο ποσοστό απασχολούμενων ανδρών και γυναικών στο κάτω πεμπτημόριο καταλήγει σε σχεδόν ίσο ποσοστό εισοδηματικά φτωχών στο χαμηλότερο πεμπτημόριο.

Στη συνέχεια, εξετάζουμε τα περιστατικά της φτώχειας χρόνου και εισοδήματος με βάση τον τύπο απασχόλησης. Ενώ βρήκαμε σχετικά μικρές διαφορές στα ποσοστά φτώχειας μεταξύ ανδρών και γυναικών στις διάφορες κατηγορίες απασχόλησης στην Αργεντινή, οι αυτοαπασχολούμενες γυναίκες υπέφεραν περισσότερο από έναν συνδυασμό εισοδηματικής φτώχειας και φτώχειας χρόνου. Ωστόσο, ήταν πολύ περισσότεροι οι άνδρες, δεδομένου ότι οι άνδρες αποτελούν την πλειοψηφία των αυτοαπασχολούμενων εργαζομένων. Ανάμεσα στους περιστασιακά εργαζόμενους, ο αριθμός των εισοδηματικά φτωχών γυναικών ήταν υψηλότερος από αυτό των ανδρών, αν και το επίπεδο της εισοδηματικής τους φτώχειας ήταν χαμηλότερο. Επίσης, η μεγαλύτερη ενιαία ομάδα ανάμεσα στον εισοδηματικά φτωχό πληθυσμό με βάση το μέτρο υπολογισμού του LIMTIP αποτελείτο από κανονικούς εργαζόμενους, ενώ μεταξύ των επίσημων εισοδηματικών φτωχών η μεγαλύτερη ενιαία ομάδα αποτελείτο από τους περιστασιακά εργαζόμενους. Αντίθετα, στη Χιλή τα ποσοστά της φτώχειας χρόνου ήταν μεγαλύτερα για τις γυναίκες από ό, τι για τους άνδρες και στους τρεις τύπους απασχόλησης, και τόσο οι επίσημα φτωχοί όσο και αυτοί με βάση το μέτρο υπολογισμού του LIMTIP συγκεντρωνόντουσαν γύρω από τους μισθωτούς εργαζόμενους (αν και οι περιστασιακά εργαζόμενοι αποτελούσαν μεγαλύτερο μερίδιο στο μέτρο υπολογισμού του LIMTIP από τους εισοδηματικά φτωχούς με βάση τις επίσημες μετρήσεις). Στο Μεξικό, τα ποσοστά εισοδηματικής φτώχειας ήταν χαμηλότερα για τους μισθωτούς εργαζόμενους με μεγάλη διαφορά (το 34% των μισθωτών εργαζομένων υποφέρει από εισοδηματική φτώχεια με βάση το μέτρο υπολογισμού του LIMTIP, σε σύγκριση με 56% και 61%, αντίστοιχα, για

τους αυτοαπασχολούμενους και τους περιστασιακά εργαζόμενους). Οι διαφορές στα ποσοστά φτώχειας μεταξύ των δύο φύλων ήταν υψηλότερες ανάμεσα στους περιστασιακά εργαζόμενους, ενώ τα περιστατικά της διπλής εμφάνισης εισοδηματικής φτώχειας και φτώχειας χρόνου ήταν χαμηλότερα ανάμεσα στους μισθωτούς και περίπου παρόμοια για τα μη αμειβόμενα μέλη της οικογένειας, τους αυτοαπασχολούμενους και τους περιστασιακά εργαζόμενους.

Μια προσομοίωση πλήρους απασχόληση

Ο σκοπός αυτής της άσκησης είναι η διερεύνηση της δυνατότητας των νοικοκυριών να βγουν από τη φτώχεια εάν οι ενήλικες που επί του παρόντος υποαπασχολούνται ή δεν απασχολούνται καταλήξουν να εργάζονται με πλήρες ωράριο (25 ή περισσότερες ώρες την εβδομάδα). Η πρόσβαση στην αμειβόμενη εργασία αυξάνει το εισόδημα των νεοπροσληφθέντων ατόμων και των νοικοκυριών στα οποία ανήκουν, ωστόσο μερικά άτομα μπορούν να βιώσουν έλλειψη χρόνου. Η έξοδος των ατόμων από τη φτώχεια θα εξαρτηθεί όχι μόνο από το εισοδηματικό χάσμα που πρέπει να καλυφθεί στο εισόδημά τους, αλλά και από την αντιμετώπιση των ελλειμμάτων του χρόνου, αν και όταν κάνουν την εμφάνισή τους. Λαμβάνοντας υπόψη τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά εργασίας, εάν οι μισθοί τους αποδειχθούν πενιχροί, τα μειονεκτήματά τους και η στέρηση σίγουρα δεν θα αντιμετωπιστούν μόνο μέσω της αμειβόμενης εργασίας. Μερικά άτομα μπορεί να γίνουν φτωχά ή να βυθιστούν βαθύτερα στη φτώχεια με αυτό το σενάριο πλήρους απασχόλησης. Για παράδειγμα, αν ένα μέλος ενός μη εισοδηματικά φτωχού νοικοκυριού εργαστεί με μισθό κάτω από το μισθό ενός οικιακού εργαζόμενου, το έλλειμμα του χρόνου θα μπορούσε ενδεχομένως να προκαλέσει φτώχεια.

Περίπου το 80% των ενηλίκων με καθεστώς μερικής απασχόλησης ή σε κατάσταση μη απασχόλησης—με άλλα λόγια, το 80% από αυτούς που μετατοπίστηκαν σε πλήρη απασχόληση στην προσομοίωσή μας—ήταν γυναίκες. Λαμβάνοντας υπόψη τα προηγούμενα ευρήματα, γνωρίζουμε ότι όταν οι γυναίκες απασχολούνται είναι επιρρεπείς σε υψηλότερα επίπεδα φτώχειας χρόνου, και ως εκ τούτου μπορούμε να αναμένουμε ότι ενώ τα εισοδήματα θα μειώσουν τη φτώχεια, τα ελλείμματα του χρόνου θα αυξηθούν. Επιπλέον, διαπιστώσαμε ότι η πλειοψηφία των εν δυνάμει απασχολήσιμων γυναικών (μεταξύ 60-65%) ήταν μητέρες που ζουν με παιδιά κάτω των 18 ετών. Μεταξύ των απασχολήσιμων εισοδηματικά φτωχών, το ποσοστό αυτό ανήρχετο ακόμη και μεταξύ 66% και 68%. Όπως είδαμε και στις τρεις χώρες, τα νοικοκυριά με παιδιά είναι πιο ευάλωτα στην εισοδηματική φτώχεια και στη φτώχεια χρόνου από ό, τι τα νοικοκυριά χωρίς παιδιά. Αυτό δημιουργεί αμφιβολίες για το αν τα επιπλέον εισοδήματα από την απασχόληση θα επαρκούν για ένα σημαντικό αριθμό νοικοκυριών προκειμένου να ξεφύγουν από την εισοδηματική φτώχεια εισοδήματος εάν δεν γίνουν παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση της έλλειψης χρόνου.

Τα ευρήματά μας δείχνουν ότι η δημιουργία θέσεων εργασίας μπορεί να οδηγήσει σε μια πολύ σημαντική μείωση του επίσημου ποσοστού φτώχειας: από 83% στο Μπουένος Άιρες, σε 72% στο Γκραν Σαντιάγο και σε 48% στο Μεξικό, στο υποθετικό σενάριο μας. Παρ' όλα αυτά, η δημιουργία θέσεων εργασίας δεν ήταν η απάντηση στη μείωση της φτώχειας για όλα τα νοικοκυριά. Με τις μετρήσεις του LIMTIP, η μείωση του επιπέδου εισοδηματικής φτώχειας είναι λιγότερο ισχυρή: 45% για το Μπουένος Άιρες, 38% για το

Γκραν Σαντιάγο και 22% για το Μεξικό, αντίστοιχα (Πίνακας 3). Στην πραγματικότητα, όταν συγκρίνουμε τα πριν και μετά αποτελέσματα της προσομοίωσης, η αόρατη φτώχεια—η διαφορά μεταξύ των επίσημων ποσοστών και αυτών που προκύπτουν από το μέτρο υπολογισμού του LIMTIP—παρέμεινε σχεδόν η ίδια και για την Αργεντινή και τη Χιλή, αλλά αυξήθηκε σημαντικά στην περίπτωση του Μεξικού.

Table 3 Actual and Simulated Income Poverty Rates (in percent)

	Argentina		Chile		Mexico	
	Actual	Simulation	Actual	Simulation	Actual	Simulation
Official Income-poor	6	1	11	3	41	21
LIMTIP Income-poor	11	6	18	11	50	39
“Hidden” Poor	5	5	7	8	9	19

Μεταξύ των νοικοκυριών που παραμένουν σε εισοδηματική φτώχεια—ο σκληρός πυρήνας των φτωχών—είναι σημαντικό να γίνει διάκριση μεταξύ τριών διαφορετικών ομάδων. Η πρώτη ομάδα των νοικοκυριών δεν βίωσε οποιαδήποτε αλλαγή στην κατάσταση της φτώχειας τους επειδή περιείχαν μόνο μη επιλέξιμους ενήλικες, δηλαδή, ενήλικες που ήταν ανίκανοι να εργαστούν, συνταξιούχοι, πήγαιναν ακόμα σχολείο, ή ήταν στο στρατό. Η εξάλειψη της φτώχειας γι αυτά τα νοικοκυριά δεν μπορεί να επιτευχθεί αποτελεσματικά μέσω της δημιουργίας θέσεων εργασίας. Η δεύτερη ομάδα των νοικοκυριών δεν παρουσίασε καμία μεταβολή στην κατάσταση της φτώχειας τους διότι όλα τα ενήλικα άτομα εργάζονταν ήδη σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης. Η τρίτη ομάδα αποτελείται από τα νοικοκυριά που, αν και διαθέτουν απασχολήσιμους ενήλικες στους οποίους δόθηκαν θέσεις πλήρους απασχόλησης στην προσομοίωση, παραμένουν κάτω από το όριο της φτώχειας του μέτρου υπολογισμού του LIMTIP. Μερικά νοικοκυριά που ανήκουν στην τρίτη ομάδα είναι επίσημα εισοδηματικά φτωχά, ενώ τα υπόλοιπα ανήκουν στους αόρατους φτωχούς (δηλαδή, νοικοκυριά με εισόδημα πάνω από το επίσημο όριο αλλά κάτω από αυτό του μέτρου υπολογισμού του LIMTIP).

Η πλειοψηφία των νοικοκυριών στις περιπτώσιολογικές μελέτες μας ήταν οι αόρατοι φτωχοί, γεγονός που υποδηλώνει ότι η παρακολούθηση της συχνότητας εμφάνισης της φτώχειας μέσω των επίσημων μετρήσεων μπορεί να εμπεριέχει πολλά προβλήματα. Εκτός από μεροληπτικά αποτελέσματα, οι επίσημες εκτιμήσεις για τη φτώχεια επισκιαίνουν μια προφανή σύσταση πολιτικής: ότι για την αντιμετώπιση της φτώχειας χρόνου ανάμεσα στους φτωχούς εργαζόμενους, οι προσπάθειες για την προώθηση της δημιουργίας θέσεων εργασίας θα πρέπει να συνοδεύονται από κοινωνικές παροχές που μειώνουν τις ανάγκες της οικιακής παραγωγής. Η αύξηση της συμμετοχής του ποσοστού των γυναικών στην αγορά εργασίας είναι απολύτως απαραίτητη για την προώθηση της ισότητας των φύλων, την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς και τη μείωση της φτώχειας, αλλά χωρίς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση απλά θα αντικαταστήσουμε ένα είδος ανισότητας με ένα άλλο, ενώ την ίδια στιγμή θα παραπλανάμε τους εαυτούς μας θεωρώντας ότι βελτιώνεται η οικονομική ευημερία των νοικοκυριών.

Όπως ήταν αναμενόμενο, η πλήρης απασχόληση προκάλεσε και στις τρεις χώρες τις πιο δραματικές και θετικές επιπτώσεις σε όσους ζούσαν σε συνθήκες εισοδηματικής φτώχειας αλλά με διαθέσιμο χρόνο, δηλαδή αυτοί που δεν ήταν φτωχοί από την άποψη χρόνου. Το μερίδιο αυτών των νοικοκυριών στον συνολικό αριθμό των νοικοκυριών υποχώρησε από το 3% στο 0% στο Μπουένος Άιρες, από το 6% στο 1% στη Χιλή, και από το 15% στο 2% στο Μεξικό. Από τη σκοπιά της πολιτικής, αυτό ενισχύει την ιδέα των ειδικά διαμορφωμένων παρεμβάσεων. Μια πολιτική που λειτουργεί για μια ομάδα μπορεί να μην λειτουργήσει για τους άλλους. Όπως μπορεί να φανεί στον Πίνακα 4, η πρόσβαση σε μια θέση εργασίας δεν θα αποτελεί υποχρεωτικά λύση για τα νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν φτώχεια χρόνου. Για αυτά (γυναίκες, ως επί το πλείστον), η φτώχεια χρόνου που βιώνουν θα πρέπει να αντιμετωπιστεί εάν πρόκειται να επωφεληθούν από τις νέες ευκαιρίες απασχόλησης που θα δημιουργηθούν, για παράδειγμα, μέσα από μια επιτυχημένη ατζέντα για ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς.

Table 4 Percentage of LIMTIP Income-poor Households in the Total Number of Households by Time-poverty Status, Actual and Simulated

	Argentina		Chile		Mexico	
	Actual	Simulation	Actual	Simulation	Actual	Simulation
Income-poor and Time-poor	8	6	12	10	35	37
Income-poor and Time-nonpoor	3	0	6	1	15	2

Στο σενάριό μας, το συνολικό ποσοστό των εισοδηματικά φτωχών γυναικών με φτώχεια χρόνου ουσιαστικά αυξήθηκε στη Χιλή και το Μεξικό, υποδηλώνοντας ότι ένα ποσοστό των νέων εργαζόμενων γυναικών κατέληξε να είναι φτωχό και από την άποψη του εισοδήματος και από την άποψη χρόνου. Στην περίπτωση της Αργεντινής, αυτό το τμήμα δεν έδειξε καμία αλλαγή στο μέγεθος του. Από την άλλη πλευρά, το ποσοστό των εισοδηματικά φτωχών ανδρών με φτώχεια χρόνου παρέμεινε σταθερό στην Αργεντινή και το Μεξικό, ενώ παρουσίασε μικρή πτώση στη Χιλή. Μια αξιοσημείωτη διαφορά μεταξύ των φύλων προέκυψε με την πλήρη απασχόληση για το ποσοστό των ανθρώπων χωρίς έλλειμμα στο εισόδημα ή έλλειψη χρόνου επειδή η φτώχεια χρόνου μεταξύ των μη εισοδηματικά φτωχών ανθρώπων αυξήθηκε ταχύτερα για τις γυναίκες από ό, τι για τους άνδρες. Αυτή η ανισότητα αναδεικνύει τις σκληρές επιλογές που καλούνται να κάνουν οι γυναίκες στα μη φτωχά νοικοκυριά μεταξύ αμειβόμενης και μη αμειβόμενης εργασίας.

Μεταξύ των εργαζομένων, οι γυναίκες είχαν υψηλότερα ποσοστά φτώχειας χρόνου από τους άνδρες και στις δύο πλευρές του ορίου φτώχειας στην πραγματική κατάσταση. Αυτή η διαφορά διευρύνθηκε σημαντικά με την πλήρη απασχόληση. Η διαφορά στα επίπεδα φτώχειας χρόνου μεταξύ των εισοδηματικά φτωχών και μη φτωχών γυναικών επίσης διευρύνθηκε σημαντικά με την πλήρη απασχόληση.

Ένα από τα πιο ανησυχητικά ευρήματα είναι ότι πάνω από το 95% των εισοδηματικά φτωχών παιδιών σε όλες τις τρεις χώρες ζουν με τουλάχιστον έναν ενήλικα που αντιμετωπίζει φτώχεια χρόνου στο σενάριο της πλήρους απασχόλησης. Η διαπίστωση αυτή υπογραμμίζει τη σημασία της εξέτασης πολιτικών ειδικά για παιδιά σε φτωχά,

απασχολούμενα νοικοκυριά ως αναπόσπαστο μέρος των στρατηγικών της δημιουργίας θέσεων εργασίας. Χωρίς τέτοιες πολιτικές, τα προγράμματα δημιουργίας θέσεων εργασίας μπορεί να έχουν ανεπιθύμητες συνέπειες για την ευημερία των παιδιών των εργαζόμενων φτωχών. Και δεδομένου ότι στην προσομοίωση μας τα περισσότερα παιδιά σε μη εισοδηματικά φτωχές οικογένειες ζουν με τουλάχιστον έναν ενήλικα που αντιμετωπίζει φτώχεια χρόνου, οι πολιτικές που αποσκοπούν ειδικά στην διευκόλυνση της κρίσης χρόνου που αντιμετωπίζουν οι φτωχοί γονείς που εργάζονται μπορούν να προσελκύσουν επίσης την υποστήριξη των εργαζόμενων γονέων της μεσαίας τάξης (αν οι πολιτικές που προταθούν είναι επαρκώς καθολικές).

Μπορούμε τώρα να δούμε ότι οι στρατηγικές για τη μείωση της φτώχειας που δεν λαμβάνουν υπόψη το χρόνο που απαιτείται για την αναπαραγωγή του νοικοκυριού θα αποτύχουν στη μείωση της οικονομικής στέρσης και, μάλιστα, θα μπορούσαν σε ορισμένες ακραίες περιπτώσεις να την επιτείνουν. Η προσομοίωση επιβεβαιώνει ότι ο στόχος της αύξησης της συμμετοχής του εργατικού δυναμικού των γυναικών, κυρίως από χαμηλού εισοδήματος πεμπτημόρια, απαιτεί ολοκληρωμένες πολιτικές. Όσο επικρατούν χαμηλοί μισθοί και η φροντίδα των παιδιών ή τα μετασχολικά προγράμματα είναι περιορισμένης κλίμακας, ο στόχος δεν μπορεί να επιτευχθεί πλήρως. Θα πρέπει επίσης να αναγνωριστεί ότι, εάν δεν αντιμετωπιστούν αυτές οι προκλήσεις, οι ανισότητες μεταξύ των φύλων που διαπερνούν την αμειβόμενη και μη αμειβόμενη εργασία θα παραμείνουν περιχαρακωμένες. Μια πολύπλευρη προσέγγιση, που θα περιλαμβάνει μια προοδευτική κίνηση προς ένα εγγυημένο βιώσιμο μισθό, ένα καλύτερο σύστημα μεταφοράς για ευκολότερες μετακινήσεις, και υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας, είναι απαραίτητη για τη μείωση της φτώχειας, τόσο της ορατής όσο και της «αόρατης» φτώχειας.

Τα διδάγματα πολιτικής του μέτρου LIMTIP

Τα ευρήματα του μέτρου LIMTIP που έχουμε παρουσιάσει βασίζονται στα εισοδήματα και έχουμε λάβει υπόψη τα υφιστάμενα επίπεδα των αναδιανεμητικών κοινωνικών μεταβιβάσεων (συμπεριλαμβανομένων των πληρωμών σε μετρητά με όρους και χωρίς όρους) και τις απαιτήσεις της οικιακής παραγωγής (δεδομένων των υφιστάμενων επιπέδων των δημόσιων αγαθών και της παροχής κοινωνικής φροντίδας). Αυτό που βρήκαμε είναι ότι, κάτω από αυτές τις συνθήκες, η φτώχεια που προκαλεί η επίδραση της έλλειψης χρόνου την οποία έχουν να αντιμετωπίσουν τα άτομα και τα νοικοκυριά είναι, στην πραγματικότητα, ουσιαστική. Η αμέλεια να ληφθεί υπόψη αυτός ο παράγοντας καθιστά την αδυναμία πολλών νοικοκυριών να καλύψουν τις βασικές ανάγκες αόρατη. Κάποιοι, ιδιαίτερα οι απασχολούμενοι, δεν εμφανίζονται καν στο ραντάρ της πολιτικής—και αυτοί είναι οι αόρατοι φτωχοί. Για άλλους, το βάθος της φτώχειας τους έχει υποτιμηθεί σε μεγάλο βαθμό και οι σημερινές παρεμβατικές πολιτικές, συμπεριλαμβανομένων των χρηματικών μεταβιβάσεων (ή φορολογικών ελαφρύνσεων για χαμηλά εισοδήματα), δεν επαρκούν για να τους βγάλουν από τη φτώχεια. Για εκείνους με εισοδήματα που αιωρούνται γύρω από το όριο φτώχειας του μέτρου LIMTIP, οι κίνδυνοι και οι ευπάθειες που αντιμετωπίζουν δεν φαίνονται από τα επίσημα μέτρα της φτώχειας και οι ιδιοσυγκρασιακές ή συστημικές κρίσεις θα δημιουργήσουν αναπόφευκτα κακουχίες γι αυτούς. Το δικό μας πλαίσιο ποσοτικοποιεί

και φέρνει στην επιφάνεια αυτές τις ιδιαίτερες ευπάθειες των φτωχών τμημάτων του πληθυσμού.

Η φτώχεια που προκαλεί η έλλειψη χρόνου στην οικιακή παραγωγή κατανέμεται διαφορετικά ανάμεσα στα νοικοκυριά και τα άτομα με βάση το φύλο, το μέγεθος των νοικοκυριών, την παρουσία νέων παιδιών και γονέων και την κατάσταση των εργαζομένων. Ως εκ τούτου, η μελέτη αυτή ενισχύει την ιδέα ότι όταν εξετάζονται διορθωτικές πολιτικές, ένα μέγεθος δεν ταιριάζει σε όλους. Τέλος, δείξαμε ότι οι παρεμβάσεις της αναπτυξιακής πολιτικής χωρίς αποκλεισμούς που στοχεύουν στη δημιουργία θέσεων εργασίας μπορεί να είναι αποτελεσματικές για ένα μεγάλο ποσοστό του εισοδηματικά φτωχού πληθυσμού, αλλά είναι επίσης πιθανό να αποκλείουν ένα αξιοσημείωτο ποσοστό των φτωχών. Εάν οι πολιτικές δεν είναι σε θέση να αντισταθμίσουν την έλλειψη χρόνου στην οικιακή παραγωγή και τους καταθλιπτικά χαμηλούς μισθούς, πολλά άτομα, και ιδίως οι γυναίκες, θα παραμείνουν αποκλεισμένες από τα οφέλη που υπόσχεται ότι έχει η αμειβόμενη εργασία.

Παρά τις πολύ διαφορετικές οικονομικές συνθήκες και τις διαφορετικές κοινωνικές και οικονομικές πολιτικές που επικρατούν στις τρεις χώρες που μελετήσαμε, είμαστε σε θέση να προσδιορίσουμε τα θεμελιώδη θέματα όσον αφορά τις στρατηγικές για τη μείωση της φτώχειας. Κατ' αρχάς, τα ευρήματά μας υποδεικνύουν την ανάγκη για εμπάθυνση του πολιτικού διαλόγου σε ένα κρίσιμο ζήτημα. Στην καταπολέμηση της φτώχειας, υπάρχουν δύο προφανείς πολιτικές κατευθύνσεις. Η πρώτη πολιτική κατεύθυνση χρησιμοποιεί άνευ όρων μεταβιβάσεις μετρητών για να κλείσει τα εισοδηματικά κενά. Ωστόσο, για να είναι αποτελεσματική αυτή η πολιτική κατεύθυνση, τα επίπεδα μεταβιβάσεων θα πρέπει να βασίζονται σε ακριβούς υπολογισμούς του βάθους της φτώχειας, όπως αυτές που παρέχονται από το μέτρο LIMTIP. Η δεύτερη πολιτική κατεύθυνση απαιτεί μια πολύ πιο μετασχηματιστική προσέγγιση που βασίζεται σε θεσμικές παρεμβάσεις στην αγορά εργασίας. Ο ακρογωνιαίος λίθος εδώ είναι η μείωση των μισθολογικών διαφορών με βάση το φύλο, η προοδευτική υλοποίηση βιώσιμων μισθών, καθώς και ένα ρυθμιστικό πλαίσιο για την αποτελεσματική μείωση των πολλών ωρών αμειβόμενης εργασίας. Αυτός ο μετασχηματισμός της αγοράς εργασίας πρέπει να συνοδεύεται από μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση της έλλειψης χρόνου που βιώνουν οι εργαζόμενοι. Θα συζητήσουμε τώρα τρόπους με τους οποίους οι διάφορες πτυχές αυτού του είδους μετασχηματισμού αντιμετωπίζουν τις ανάγκες των διαφόρων ομάδων μεταξύ των φτωχών.

Ξεκινάμε με τους μη απασχολούμενους φτωχούς. Όπως έχουμε δει, η πλήρης απασχόληση μπορεί να παράγει δραματική μείωση της συχνότητας εμφάνισης της εισοδηματικής φτώχειας ανάμεσα στους μη απασχολούμενους, ακόμη και χωρίς να μεταβάλει την υφιστάμενη δομή των αποδοχών. Οι προσπάθειες για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης προς την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς μέσω πολιτικών που ενθαρρύνουν τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατέχουν σαφώς κομβική θέση στη μείωση της φτώχειας. Αυτό δημιουργεί χώρο για καινοτόμες και ευέλικτες πολιτικές γύρω από την «εγγυημένη απασχόληση». Οι πολιτικές αυτές είναι χρήσιμες όταν οι συνθήκες στην αγορά εργασίας είναι χαλαρές, υπό την έννοια ότι ουσιαστικά θέτουν σε λειτουργία ένα καθεστώς κατώτερων μισθών, ρυθμιζόμενων ωρών εργασίας, καθώς και ένα ελάχιστο πακέτο επιδομάτων, ενώ παρέχουν παράλληλα μερική απασχόληση. Αλλά η

πολιτική δεν μπορεί να σταματήσει με την προσπάθεια δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας για αυτούς που δεν εργάζονται επειδή οι απασχολούμενοι αντιμετωπίζουν εισοδηματική φτώχεια καθώς και φτώχεια χρόνου.

Από τη σκοπιά του φύλου, η βασική πολιτική ανησυχία εδώ είναι ότι το μοντέλο του «αρσενικού προστάτη της οικογένειας» ανασυστάται και ενισχύεται από τις πραγματικότητες της αγοράς εργασίας που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες και οι άνδρες. Αρκετά συχνά, δεν ωφελεί τα φτωχά νοικοκυριά να εργάζονται οι γυναίκες υπό καθεστώς πλήρους απασχόλησης λόγω του συνδυασμού μισθολογικών διαφορών και επισφαλούς εργασίας για τις γυναίκες και επειδή οι άνδρες εργάζονται ήδη πολλές ώρες για ελαφρώς καλύτερες αμοιβές. Έτσι, οι γυναίκες αποτελούσαν την πλειοψηφία της ομάδας που βρισκόταν στη χειρότερη θέση μεταξύ των εργαζομένων σύμφωνα με το μέτρο μας: τα μέλη των εισοδηματικά φτωχών νοικοκυριών, τα άτομα που αντιμετωπίζουν έλλειψη χρόνου, και αυτά που ανήκουν στο κάτω μέρος της κατανομής του εισοδήματος. Επιπλέον, ένα μεγάλο μέρος των φτωχών, μη απασχολήσιμων ενηλίκων ήταν γυναίκες με παιδιά κάτω των 18 ετών που διέθεταν μόνο απολυτήριο γυμνασίου ή είχαν ακόμη χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης. Οι πολιτικές απασχόλησης που δεν λαμβάνουν υπόψη την έλλειψη χρόνου που αντιμετωπίζουν τα απασχολούμενα άτομα στα εισοδηματικά φτωχά νοικοκυριά είναι πιθανό να είναι λιγότερο αποτελεσματικές για τη μείωση της φτώχειας.

Ως εκ τούτου, τόσο η μείωση της φτώχειας όσο και η βελτίωση της ισότητας των φύλων απαιτούν μια ολοκληρωμένη πολιτική ατζέντα. Ο πρώτος τομέας της πολιτικής περιλαμβάνει τη σταδιακή μετακίνηση των γυναικών προς ένα καθεστώς αμειβόμενης πλήρους απασχόλησης, το οποίο θα πρέπει να ενσωματωθεί ως κύριος στόχος στον μετασχηματισμό της αγοράς εργασίας. Ωστόσο, προκειμένου να γίνει η απασχόληση πραγματική ευκαιρία για τις μη απασχολήσιμες γυναίκες, καθώς και για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των φτωχών γυναικών, δύο επιπλέον ζητήματα απαιτούν εξίσου μεγάλη πολιτική προσοχή. Για την αντιμετώπιση της έλλειψης χρόνου που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενες γυναίκες με παιδιά κάτω των 18 ετών, καθώς και οι εργαζόμενοι γονείς γενικά, θα πρέπει να υπάρχουν διαθέσιμα προγράμματα πρώιμης παιδικής ανάπτυξης και μετασχολικά προγράμματα, που θα προσφέρουν ώρες λειτουργίας που είναι κατάλληλες για τα ωράρια εργασίας των γονέων, και ιδίως των γυναικών. Η συν-ευθύνη του κράτους στην παροχή φροντίδας είναι κεντρικής σημασίας για να μπορούν οι γυναίκες να διαθέσουν περισσότερο χρόνο στην απασχόληση. Όταν επιτυγχανθεί αυτός ο στόχος, η διαμόρφωση ίσων κανόνων ανταγωνισμού για τις γυναίκες τόσο μέσα όσο και έξω από το σπίτι απαιτεί βελτίωση των ανισοτήτων στις αμοιβές των φύλων. Χωρίς την κατάλληλη προσοχή σε αυτά τα ζητήματα, η αύξηση της συμμετοχής του εργατικού δυναμικού μεταξύ των γυναικών θα αυξήσει απλώς την έλλειψη χρόνου και πιθανώς να διαγράψει οποιοδήποτε εισοδηματικά οφέλη γίνουν μέσω της απασχόλησης.

Το γεγονός ότι στη μελέτη μας το ήμισυ ή περισσότερο από τον σκληρό πυρήνα των φτωχών αποτελούνταν από τους άορατους φτωχούς δείχνει ότι η χρήση του επίσημου μέτρου φτώχειας για την παρακολούθηση του αντίκτυπου της δημιουργίας θέσεων εργασίας για την καταπολέμηση της φτώχειας μπορεί να αφήνει ένα σημαντικό μέρος των φτωχών εργαζομένων μακριά από το ραντάρ των φορέων χάραξης πολιτικής. Ενώ

η κατάσταση φτώχειας για τους αυτοαπασχολούμενους και τους περιστασιακά εργαζόμενους είναι πολύ πιο ζοφερή όταν ληφθεί υπόψη η έλλειψη χρόνου, ένα σημαντικό τμήμα των κανονικών (καταγεγραμμένων) εργαζομένων βρέθηκε επίσης να είναι μεταξύ των αόρατων φτωχών, και επομένως να είναι εξίσου ευάλωτοι, φέρνοντας έτσι στο φως μια μάλλον παραμελημένη πτυχή της οικονομικής στέρξης στη Λατινική Αμερική. Έτσι, οι πολιτικές για την αντιμετώπιση του ελλείμματος στο εισόδημα και την έλλειψη χρόνου μπορούν να ωφελήσουν ισόβαθμα τους κανονικούς εργαζόμενους και τους περιστασιακά και αυτοαπασχολούμενους εργαζόμενους, κάτι που ωστόσο δεν φαίνεται να συμβαίνει με το επίσημο μέτρο της φτώχειας.

Η δημόσια δράση για την ανακούφιση της εισοδηματικής φτώχειας και της φτώχειας χρόνου μπορεί και πρέπει να βασίζεται σε συμμαχίες που διαπερνούν τις γραμμές του φύλου και της κοινωνικής τάξης, δεδομένου ότι οι εκτιμήσεις μας δείχνουν ότι οι εργαζόμενοι που υποφέρουν από έλλειμμα στο εισόδημα και το χρόνο συμπεριλαμβάνουν εξίσου και τα δύο φύλα καθώς και εργαζόμενους από το μεσαίο πεμπτημόριο (και στο Μεξικό από ακόμη υψηλότερα πεμπτημόρια) της κατανομής του εισοδήματος. Από αυτή την άποψη, η ρύθμιση της διάρκειας της εργάσιμης ημέρας είναι σημαντικό για όλους τους εργαζόμενους, αλλά πολύ περισσότερο για τους άνδρες, των οποίων οι ώρες εργασίας είναι 20 έως 30 ώρες περισσότερες από εκείνες των γυναικών, με κάποιους από αυτούς να φθάνουν τις 60 και τις 70 ώρες απασχόλησης την εβδομάδα.

Η μελέτη μας ανέδειξε *το έλλειμμα θέσεων εργασίας* (έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης), *το έλλειμμα στο εισόδημα* (η αδυναμία ενός σημαντικού τμήματος των νοικοκυριών με απασχολούμενα άτομα να διαθέτουν εισόδημα πάνω από το όριο της φτώχειας), και *το έλλειμμα στις κοινωνικές παροχές φροντίδας και άλλες βασικές υπηρεσίες* (π.χ., μεταφορές), που αλληλεπιδρούν για να κρατούν ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού στο έλεος της φτώχειας. Ένα συνεκτικό σύνολο αλληλένδετων παρεμβάσεων που καλύπτουν το τριπλό έλλειμμα των θέσεων εργασίας, εισοδήματος και κοινωνικών παροχών πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο κάθε σοβαρής αναπτυξιακής στρατηγικής χωρίς αποκλεισμούς και με βάση την ισότητα των φύλων. Η δημόσια πολιτική και η δημόσια δράση δεν μπορούν να έχουν την πολυτέλεια να περιμένουν να λάβει μέρος ως δια μαγείας η διάχυση των θετικών αποτελεσμάτων ούτε μπορούμε, με βάση την εμπλοκή των τριπλών ελλειμμάτων που αναφέρονται παραπάνω, να αναμένουμε από τις κοινωνικές παρεμβάσεις ότι θα τηρήσουν τις υποσχέσεις τους για τη μείωση της φτώχειας.

Παράρτημα

Προκειμένου να παραχθεί το σύνολο δεδομένων που απαιτείται για την εκτίμηση της μέτρησης της εισοδηματικής φτώχειας και της φτώχειας χρόνου για κάθε χώρα στη μελέτη, συνδυάζουμε πρώτα δύο ξεχωριστές έρευνες: μια επισκόπηση χρήσης χρόνου και μια επισκόπηση για τα εισοδήματα των νοικοκυριών. Ο παρακάτω πίνακας παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις ειδικές έρευνες χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα μελέτη.

Country	Income Survey	Time-use Survey
Argentina	Encuesta Annual de Hogares (EAH), 2005	Encuesta de Uso del Tiempo de la Ciudad de Buenos Aires (UT), 2005
Chile	Encuesta Caracterización Socioeconómica Nacional (CASEN), 2006	Encuesta Experimental sobre Uso del Tiempo en el Gran Santiago (EUT), 2007
Mexico	Encuesta Nacional de Ingresos y Gastos de los Hogares (ENIGH), 2008	Encuesta Nacional sobre Uso del Tiempo (ENUT), 2009

Η μέθοδος που χρησιμοποιείται για να τις συνδυάσει είναι στατιστική αντιστοίχιση, όπου εντοπίζουμε άτομα στην επισκόπηση για τη χρήση χρόνου («δωρητές») που είναι παρόμοια με τα άτομα στην επισκόπηση για τα εισοδήματα («παραλήπτες») και τα μεταφέρουμε τα δεδομένα για τη χρήση του χρόνου τους. Αυτό γίνεται με την αντιστοίχιση κυψελών που κατασκευάστηκαν χρησιμοποιώντας τα χαρακτηριστικά των νοικοκυριών (τον αριθμό παιδιών και τον αριθμό ενηλίκων στο νοικοκυριό, την παρουσία τουλάχιστον ενός μη απασχολήσιμου μέλους του νοικοκυριού, ένα δείκτη εγγύτητας στο επίσημο καθεστώς φτώχειας, το εισόδημα του νοικοκυριού και, στην περίπτωση του Μεξικού, την αγροτική / αστική περιοχή) και τα ατομικά χαρακτηριστικά (φύλο και κατάσταση απασχόλησης). Η ομοιότητα των ατόμων εντός αυτών των κυψελών υπολογίζεται κάνοντας χρήση των τάσεων βαθμολογίας (propensity scores) με βάση άλλα χαρακτηριστικά που ήταν διαθέσιμα και στις δύο επισκοπήσεις (π.χ., ηλικία και μορφωτικό επίπεδο).

Η προσομοίωση της πλήρους απασχόλησης έγινε με τη χρήση των πληροφοριών στο συνθετικό σύνολο δεδομένων που δημιουργήθηκε από τη μέθοδο αντιστοίχισης που περιγράφεται παραπάνω. Εντοπίσαμε αρχικά όλους τους επιλέξιμους ενήλικες (όχι αυτούς που είναι στο στρατό, ή συνταξιούχοι, ή στο σχολείο, ή άτομα με ειδικές ανάγκες), οι οποίοι δεν απασχολούνταν με πλήρες ωράριο (25 ώρες ή περισσότερες την εβδομάδα). Στη συνέχεια προσδιορίσαμε όλους τους ενήλικες οι οποίοι εργάζονται με πλήρη απασχόληση. Με τη χρήση πολυωνυμικών λογιστικών παλινδρομήσεων του κλάδου και του επαγγέλματος στην δεξαμενή των δωρητών, προβλέψαμε τον πιθανότερο κλάδο και επάγγελμα για τα άτομα που λαμβάνουν θέση εργασίας στην προσομοίωση. Στη συνέχεια χρησιμοποιήσαμε μια διαδικασία Heckit σε τρία στάδια για να καταλογίσουμε τις ώρες και τους μισθούς για τους παραλήπτες και τους δωρητές. Χρησιμοποιήσαμε αυτά τα στατιστικά στοιχεία και άλλες πληροφορίες για να ταιριάξουμε τους παραλήπτες με τους δωρητές σε μια διαδικασία hot-decking για να μεταφέρουμε τις συνήθεις ώρες και απολαβές. Δεδομένου ότι η μετάβαση της δεξαμενής των παραληπτών σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης συνεπάγεται αλλαγές στα μερίδια της οικιακής παραγωγής όλων των μελών των νοικοκυριών που έχουν άτομα που έλαβαν θέση εργασίας, πραγματοποιήσαμε στη συνέχεια άλλη μια διαδικασία hot-decking για να μεταφέρουμε τις ώρες της οικιακής παραγωγής από άτομα στο αρχικό συνθετικό σύνολο των δεδομένων που εργάζονταν με πλήρες ωράριο και ανήκαν σε ένα νοικοκυριό στο

οποίο όλοι οι επιλέξιμοι ενήλικες εργάζονταν με καθεστώς πλήρους απασχόλησης σε όλα τα μέλη των νοικοκυριών στα οποία τουλάχιστον ένα άτομο έλαβε θέση εργασίας στο πρώτο στάδιο. Με την ολοκλήρωση αυτών των βημάτων, υπολογίσαμε ξανά τα μερίδια των ατόμων για απαιτούμενη οικιακή παραγωγή, τις ατομικές ελλείψεις χρόνου, και τα προσαρμοσμένα όρια φτώχειας για τα νοικοκυριά. Αναλύσαμε στη συνέχεια τη νέα κατανομή του μέτρου LIMTIP και την συγκρίναμε με την πραγματική κατανομή ώστε να υπολογίσουμε τις επιπτώσεις μιας τέτοιας αλλαγής στην απασχόληση σε κάθε χώρα.

Πηγές

Masterson, T. N. 2011. "Quality of Match for Statistical Matches Used in the Development of the Levy Institute Measure of Time and Income Poverty (LIMTIP) for Argentina, Chile, and Mexico." Working Paper No. 692. Annandale-on-Hudson, N.Y.: Levy Economics Institute of Bard College. October.

———. 2012. "Simulations of Full-Time Employment and Household Work in the Levy Institute Measure of Time and Income Poverty (LIMTIP) for Argentina, Chile, and Mexico." Working Paper No. 727. Annandale-on-Hudson, N.Y.: Levy Economics Institute of Bard College. July.

Zacharias, A. 2011. "The Measurement of Time and Income Poverty." Working Paper No. 690. Annandale-on-Hudson, N.Y.: Levy Economics Institute of Bard College. October.